

ΕΞΕΝΟΦΑΝΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

1021
ΚΤΓ.

ΤΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ

“ΑΝΑΤΟΛΗΣ,,

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

16—Ὁδὸς Περικλέους—16

1905

Α

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Πανευφρόσυννος έορτή σελ. 96.
Μέριμνα υπέρ των Ιερέων σελ. 105.
Περὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Πέτρου Βράϊλα Ἀρμένη, ὑπὸ **Κωνστ. Λογοθέτου** (τέλος) σελ. 106.
Ἡ ἐν Ἀρτη Ἱερατικὴ Σχολή σελ. 113.
Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ προσηλυτισμοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ (αἱ ἐν Καπαδοκίᾳ ἐνέργειαι τῶν προσηλυτιστῶν) ὑπὸ **Ἀναστασ. Λεβίδου** σελ. 114.
Τὸ Κοτύαιον ὑπὸ **Χαραλ. Σιμεωνίδου** σελ. 120.
Φρούριον τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου (Κοντζές) ὑπὸ **Γρ. Ἰωσηφίδου**.
Ἡ Κάραθος ὑπὸ **Γεωργ. Ζαβόλα** σελ. 130.
Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς ἀνα τὴν Θράκην καὶ Μικρὰν Ἀσίαν περιοδείας ὑπὸ **Γεωργ. Παχτίκου** σελ. 134.
Στατιστικὸς πίναξ τῶν ἐπαρχιῶν Κῶ, Λέρου καὶ Καλύμνου καὶ νήσου Πάτμου σελ. 141.
Πρόνοια υπέρ τοῦ πρώτου θρόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σελ. 144.
Τὸ ἱερὸν λείψανον τῆς ὁσίας Ξένης σελ. 144.
Εἰκόνες
Ὁ Γεώργιος Παχτικός ἐν τῇ περιοδείᾳ αὐτοῦ.

ΠΑΝΕΥΦΡΟΣΥΝΟΣ ΕΟΡΤΗ

Τῇ 21 Νοεμβρίου, ἑορτῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, προεχειρίσθη εἰς διάκονον ὁ πρῶτος τῶν ἡμετέρων Συλλόγου ὑπότροφος κ. **Ἰωάννης Κ. Παρασκευαΐδης** ἐκ Βουρδουρίου τῆς Πισιδίας, ὅστις τὸν παρελθόντα Μάιον ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ ἡμ. Συλλόγου εἰς Πάτμον, ὅπως μέχρι διορισμοῦ νέου διευθυντοῦ διευθύνῃ τὸ ἐν αὐτῇ Ἱεροδιδασκαλεῖον τῆς Ἀποκαλύψεως, εἶχε καταταχθῆ ὡς ἀδελφὸς μεταξὺ τῶν ὀσιωτάτων μοναχῶν τῆς ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κληθεὶς Θεολόγος κατὰ τὴν εἰς μοναχὸν κούραν μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς 31 Ἰουλίου ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου ὑπὸ τοῦ σεβασμίου ἁγίου Γέροντος αὐτοῦ καὶ Καθηγουμένου τῆς γερασμίας ταύτης ἱερᾶς Μονῆς, τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κυρίου **Ἀγαθαγγέλου**, προέδρου τῆς ἐφορείας τοῦ εἰρημένου Ἱεροδιδασκαλείου.

Ἡ χειροτονία εἰς διάκονον ἐγένετο ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ αὐτῆς σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πενταπόλεως **Κυρίου Νεκταρίου Κεφαλᾶ**. Ἡ τελετὴ εἶχε τι βαθέως συγκινητικόν· διότι ὁ χειροτονούμενος ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἀρίστων τροφίμων τῆς Σχολῆς, οὗ ὁ παραδειγματικὸς λόγῳ ἤθους καὶ λόγῳ μεγίστης πρὸς τὰ γράμματα ἐπιδόσεως βίος μετ' εὐλαβείας μεταδίδεται ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τοὺς νεωτέρους τῆς Σχολῆς μαθητάς. Ὁ χειροτονῶν ἀρχιεπίσκοπος ὑπῆρξε διευθυντῆς καὶ διδάσκαλος αὐτοῦ, οἱ συλλειτουργοὶ τῆς αὐτῆς φιλοστόργου μητρὸς Σχολῆς τρόφιμοι, οἱ ἀποτελοῦντες τοὺς δύο μουσικούς χοροὺς πάντες μαίηται τῆς Σχολῆς καὶ νεώτεροι κατὰ πνεῦμα ἀδελφοὶ τοῦ χειροτονουμένου. Τὸ δὲ σεμνὸν καὶ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα ἀπετελεῖτο ἐκ καθηγητῶν τῆς Σχολῆς καὶ διδασκάλων αὐτοῦ, ἐκ τῶν συμβούλων τῆς Σχολῆς, ἐκ τοῦ προεδρείου καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «Ἀνατολῆς» καὶ πολλῶν ἄλλων εὐσεβῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Πάντες δὲ τελῶν, τελούμε-

νος, ἐκκλησίασμα μετεῖχον ἐν ζωῆσιν συνκινήσει τῶν τελουμένων.
 Μετὰ τὸ πέρας τῆς δοξολογίας προσήχθη ὁ χειροτονούμενος ὑπὸ δύο ἱεροδιακόνων πρὸ τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου, ὅπου ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου Ἀρχιερέως εἰς ὑποδιάκονον, εἶτα δὲ νιψαμένου τούτου τὰς χεῖρας ὠδηγήθη ὁ ὑποδιάκονος πρὸ τῆς ἀγίας εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος, ἔνθα ἴστατο ἐν συγκινήσει κρατῶν λεκάνην καὶ ἔχων κεκαλυμμένην τῆς κεφαλῆν διὰ παροψίδος μέχρι τῆς μεγάλης Εἰσόδου, ὅτε μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς, καθ' ἣν ἠκολούθει τῇ ἱερᾷ πομπῇ, προσάγεται πρὸ τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, ἔνθα ἔμενε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ὑμνου «Ἄξιόν ἐστιν...». Ὅτε δὲ ὀλίγω ὕστερον μετὰ τοῦτον οἱ ἱεροδιάκονοι παρέλαβον τὸν πρὸ τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τῆς Θεομήτορος μετ' εὐλαβείας ἐστῶτα χειροτονούμενον. ἵνα προσαγάγῃσιν αὐτὸν πρὸς τὸν εἰς τὴν ἱεράν ὠραίαν πύλην προελθόντα καὶ ἐν ἀρχιερατικῇ στολῇ ἀπαστράπτοντα χειροτονοῦντα Ἀρχιερέα, ὁ χειροτονούμενος ἀσπασθεὶς τὴν δεξιάν αὐτοῦ καὶ τυχὼν τῆς ἐπινεύσεως αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτοσχεδίως διὰ φωνῆς καθαρᾶς ὑπὸ βαθείας συγκινήσεως χρωματιζομένης τάδε.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

Προσαγόμενος νῦν, Σεβαστέ μοι Πάτερ καὶ Διευθυντά, ὑπὸ τὴν ἱεροπρεπῆ ὄψιν τοῦ Ἀρχιερατικοῦ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἐνδύματος καὶ ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην Αὐτῆς δεξιάν, ἵνα κατὰ τὴν σεβασμίαν ταύτην ἐορτήν τῶν Εἰσοδίων τῇ πανσθενεῖ χάριτι καὶ ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς εἰσαχθῶ καὶ καταταχθῶ εἰς τὴν τάξιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου, εὐγνωμονῶ ὑμῖν, ὅτι ἐπετρέφατέ μοι, ὅπως ἐν πρώτοις πρὸ ἀκροατηρίου λίαν μοι σεβαστοῦ καὶ πρὸ προσώπων λίαν μοι τιμημένων καὶ τιμαλφῶν προστατῶν ἐπιτελέσω καθῆκον ἐπιβαλλόμενον καὶ τὰ μάλιστα ἀπαραίτητον.

Θεῖα συνάρσει ἀποδύομενος ἀπὸ ταύτης τῆς στιγμῆς, σεβαστοί μοι καθηγηταὶ καὶ προστάται καὶ λοιπὸν ἐρίτιμον καὶ πεφιλημένον Ἐκκλησίασμα, εἰς νέον καὶ ἱερὸν ἀγῶνα πρώτιστα πάντων εὐχριστῶ τῷ τῇ πηγῇ πάσης χάριτος καὶ ἀγαθότητος ἐπουρανίου ἡμῶν Πατρὶ καὶ Θεῷ, τῷ καταξιώσαντί με εἰς ταύτην τὴν ἱεράν στιγμὴν, εὐγνωμονῶ θερμῶς πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς γεννήτορας καὶ οἰκείους τοὺς

ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων δι' ἀτρύτων πόνων καὶ μόχθων πάνυ φιλοστόργως με διαθρέψαντας· μετὰ βαθυτάτης δὲ συγκινήσεως καὶ σεβασμοῦ ἐκφράζω πρὸ ὑμῶν τὴν αἰδίον εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τοὺς ἀειμνήστους ἰδρυτὰς τῆς ἱερᾶς ταύτης Ἀκροπόλεως, ἐν ᾗ ἐπὶ πενταετίαν ὅλην διετράφην, διεπαιδαγωγήθη καὶ ἐξεπαιδεύθη ὡς τέκνον φιλόστοργον ὑπὸ τὴν εὐνοίαν τῆς σεμνῆς χορείας τῶν δεξιωτάτων καὶ φιλογενεστάτων ἐκτελεσῶν τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν διανοημάτων τῆς ἀθανάτου καὶ ἱερᾶς Συνωρίδος τῶν Ῥιζαρῶν, διὰ τῆς ὄντως πατρικῆς στοργῆς καὶ τῶν πολυτίμων ὑποθηκῶν, τῶν δι' ἀπτῶν ἀείποτε παραδειγμάτων πιστοποιουμένων, τῆς σεβαστῆς μοι διευθύνσεως μετὰ τοῦ περὶ αὐτὴν γεραροῦ προσωπικοῦ καὶ διὰ τῆς σοφίας καὶ παιδαγωγικῆς δεξιότητος ἐλλογιμωτάτων καὶ τρισεβάστων μοι καθηγητῶν καὶ διδασκάλων.

Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν ἀοιδίμων Ῥιζαρῶν! Αἰωνίας ὀφείλω χάριτας πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ πεπνυμένους συμβούλους τοῦ εὐεργετικωτάτου τούτου ἰδρύματος. Ἄληστος ἔσται καὶ ἀνεξιτήλως διαμενεῖ ἐγκεχαραγμένη μυχιαίτατα ἐν τῇ ψυχῇ μου ἡ ἀκρα ἀγαθότης, τὸ βαθύγνωμον καὶ τὸ πατρικὸν τοῦ πνευματικοῦ μου πατρὸς καὶ λίαν σεβαστοῦ μοι διευθυντοῦ. Μετὰ δακρύων πάντοτε εὐγνωμοσύνης ἀναμνησθήσομαι τοῦ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς τελεσφόρου διδασκαλίας τῶν σοφωτάτων καὶ πολυσεβάστων μοι καθηγητῶν ὡς προτύποις ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ τούτοις ἀείποτε χρώμενος. Εἴθε ὁ Ὑψιστος ἐπὶ μήκιστον νὰ ιατηρήσῃ πάντας πρὸς χαρὰν καὶ εὐκλειαν τοῦ τε Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνέκφραστον πρὸς τούτοις καὶ ἐνδόμυχον αἰσθάνουαι τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ πρὸς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Πανεπιστήμιον, ὅπερ λαβὼν με προθύμως ὑπὸ τὴν γενναϊόψυχον καὶ ζείδωρον αὐτοῦ προστασίαν ἀρτιώτερον καὶ σπουδαιότερον παρασκευάζει με εἰς τὸ ἀκανθῶδες τοῦτο καὶ ἱερώτατον στάδιον. Ἄλλ' ἄρα γε ἐπιτρέπεται μοι ν' ἀντιπαρέλθω ἐν σιγῇ καὶ νὰ μὴ ἐκδηλώσω παρρησίαν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώματι ἐγκάρδιον καὶ ἄπειρον τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν ὄντως μετὰ Θεὸν αἰτίαν πάσης μέχρι τοῦδε πρὸς με εὐεργεσίας καὶ προστασίας, πρὸς τὸν ἀγαπητὸν δῆλον ὅτι Σύλλογον τῶν Μικρασιατῶν «Ἀνατολήν» καὶ δὴ πρὸς τὸ ἀεισέβαστον, ἀκάματον καὶ φερέσβιον αὐτοῦ προεδρεῖον καὶ τοὺς

περί αὐτὸ ἐνθουσιώδεις καὶ πολυτίμους *Συμβούλους* καὶ συναγωνιστάς;

Ἄλλὰ «τὶ ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι»; τί δύναται νὰ πράξῃ ἀπέναντι τηλικούτων εὐεργεσιῶν ψυχῆ ὄλως ἀσθενής, μικρὰ καὶ εὐχειρώτος; «*Νῦν ἐγγίζω τῷ Κυρίῳ μου· ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός*». Βαθύτατα αἰσθάνομαι τὸ μέγα καὶ δυσθέατον ὕψος τοῦ ἀξιώματος τούτου τοῦ λειτουργεῖν Κυρίῳ Παντοκράτορι, πληρέστατα κατανοῶ τὴν ἀνεπάρκειαν καὶ τὴν ἀνικανότητα τῆς ἐμῆς ψυχῆς. Ἐὰν ὁ τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος «ὁ εἰς τρίτον ἄρπαγεις οὐρανὸν καὶ ἀπορρήτως κοινωνήσας Θεῷ ἐγένετο πρὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ», ἐὰν ἰκανώτατοι καὶ μέγιστοι *Πατέρες* «οἱ ἐλίγειοι χρηματίσαντες ἄγγελοι καὶ οὐράνιοι ἄνθρωποι» ἐδείλιασαν πρὸ τοῦ θείου τούτου ἀξιώματος, τί ποιήσομεν ἡμεῖς οἱ δειλαιοί, οἱ ἐλάχιστον ἐφόδιον πρὸς τοῦτο φέροντες καὶ οἱ μηδὲ μακρόθεν ἔτι πρὸς τὸ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτῶν τὴν σύγκρισιν ἐπιδεχόμενοι;

Ἀληθῶς ἔρμαιον τῆς δειλίας ἡμῶν θὰ ἐγενόμεθα, ἐὰν φωνή τις παρήγορος μὴ παρεθάρρυνεν ἡμᾶς. Πεποίθαμεν, ὅτι «ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται ἡ τοῦ Κυρίου δύναμις». Πεποίθαμεν, ὅτι ἡ σήμερον εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων εἰσαχθεῖσα καὶ ἀφιερωθεῖσα θεοτόκος Μαρία θὰ καταξιώσῃ καὶ ἡμᾶς διὰ τοῦ μονογενοῦς Αὐτῆς υἱοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ εἰσέλθωμεν θαρροῦντες εἰς τὰ ἄδυτα καὶ νὰ χρηματίσωμεν ἐλάχιστοι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ θεράποντες. Πεποίθαμεν, ὅτι καὶ πᾶσα ψυχὴ εὐεργέτου παρακινεῖ ἡμᾶς ἐπιτακτικῶς πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Αἱ ἱεραὶ καὶ μακάριαι ψυχαὶ τῶν ἀοιδίμων Ῥιζαρῶν τῶν ἰδρυτῶν τοῦ πανσεβασμίου τεμένους τούτου περιπτάμεναι πάντοτε περὶ ἡμᾶς ὡς διακαέστατον αὐτῶν πόθον τοῦτο ἀπαιτοῦσι παρὰ πάντων τῶν τροφίμων αὐτῶν. Ὁ εὐεργέτης Σύλλογος μετὰ πολλοῦ πόθου προσδοκᾷ τὴν ἐν τῷ ἱερῷ κλήρῳ δράσιν τῶν φιλοστόργων αὐτοῦ τέκνων. Σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν δεῖται πρὸς σωτηρίαν λειτουργῶν σθεναρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπερμάχων ἀκοιμήτων τῆς πατρῴου εὐσεβείας καὶ παιδείας. Τὴν παλαιόφατον ἡμῶν πατρίδα, τὴν φιλτάτην Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον κατέκλυσαν ὡς δεινὴ τις νόσος βροτολοιγὸς ποικιλώνυμοι ἑτεροδόξοι προσηλυτισταὶ ἀπειλοῦντες ἀναιδῶς ὡς λύκοι ἄρπαγες ἀνατροπὴν τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ ἀφαρπαγὴν τῆς τιμῆς παρακαταθήκης τῶν

εὐκλεῶν ἡμῶν προγόνων. Ὁ κίνδυνος εἶνε παμμέγιστος. Τὸ πνευματικὸν τῆς Ἐκκλησίας σκάφος κλυδωνίζεται σφοδρῶς ἐν πολυκυμάντῳ πελάγει, τῷ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀθύσσου κάτωθεν φρικωδῶς ἀναμοχλευομένῳ. «*Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις*». Ἀληθῶς ἠττώμενος ὁ λόγος ἀναχωρεῖ καὶ ἀδυνατεῖ τελείως νὰ παρκατήσῃ τὸν ἐπαπειλούμενον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας κίνδυνον δι' εἰκόνας καταλλήλου τῶν παρόντων κακῶν. Ἄλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ἰδοῦσα ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία οὐκ ἀπογινώσκει τῆς χρηστοτέρας ἐλπίδος τὸν Κυβερνήτην τοῦδε τοῦ παντός ἐννοοῦσα, ὅς οὐ τέχνη περιγίγνεται τοῦ χειμῶνος, ἀλλὰ νεύματι μόνῳ λύει τὴν ζάλην». Ναὶ σεβαστοὶ μοι ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία, «ἥς οὐδὲ πύλαι ἄδου κατισχύσουσί ποτε,» οὐκ ἀποθαφρύνεται οὐδ' ἀποδειλιᾷ πρὸ τοιαύτης δεινῆς κχταστάσεως, ἀλλὰ πεποιθυῖα ἀκραδάντως εἰς τὸν ἀκαταμάχητον αὐτῆς ἰδρυτὴν Κύριον Ἰησοῦν καὶ ἠδελφωμένη μετὰ τῆς φιλτάτης Πατρίδος προσκαλεῖ διὰ γλυκυτάτης καὶ συγκινητικωτάτης φωνῆς ἐν ταῖς κρισιμωτάταις ταύταις ἡμέραις τὰ εὐγενῆ αὐτῆς τέκνα πρὸς τὸ ἀκωνθῶδες μὲν, ἀλλ' ἱερὸν καὶ πανευκλεές στάδιον.

Τὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τχύτην φωνὴν ὡς φωνὴν Θεοῦ ἠγούμενος, περιφρουρούμενος δὲ ὑπὸ ἐλευθεριωτάτων καὶ πατριωτάτων προστατῶν καὶ ὑπέικων εἰς τὰ πατρικὰ αὐτῶν κελεύσματα μετὰ συγκινήσεως ἰδοὺ καὶ σεβασμοῦ ἀφάτου κλίνω ταπεινῶς τὸν αὐχένα πρὸ ὑμῶν, πολυσέβαστέ μοι πάτερ καὶ διευθυντά, ἀπεκδεχόμενος, ὅπως ἐκ τοῦ σεβασμιωτάτου Ἵμῶν ὕψους ἐπιχητέ μοι «ὡς δρόσον Ἐερμῶν τὴν καταβαίνουσαν ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών» τὸ τῆς διακονίας χρισμα ἐφοδιάζοντές με δαψιλῶς καὶ ταῖς παναγίαις εὐχαῖς καὶ χαριτοβρύτοις εὐλογίαις τῆς Ἵμετέρας Σεβασμιότητος. *Γένοιτο.*

Μετὰ τὴν προσφώνησιν ταύτην, ἥς τό τε περιεχόμενον καὶ ἡ ἀπαγγελία ἐξῆρεν ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἐκκλησιαζομένων τὴν περὶ τοῦ χειροτονουμένου ὑπάρχουσαν ἀγαθωτάτην ὑπόληψιν, ἤρξατο τὸ κύριον μέρος τῆς χειροτονίας. Ὅτε δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐφώνησε τρεῖς τὸ ἅγιος, τρεῖς ἐδονήθησαν οἱ θόλοι τοῦ ἱεροῦ ναοῦ

ὑπὸ τῆς ἐκ βάθους ψυχῆς ἐκπεμφθείσης μυριοστόμου φαιδρᾶς τοῦ ἐκκλησιάσματος ἀντιφωνήσεως ἄξιος. Παρηκολούθησαν δὲ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι τὴν εἰς ἄκρον σεμνὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ ἱεράν τελετὴν μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως, μέχρις οὗ μετὰ ψυχικῆς φαιδρότητος εἶδον τὸν χειροτονηθέντα δρῶντα ἐν τῇ συντελουμένῃ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Σύλλογος τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου ἡμῶν καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι Κύριοι, ἐν οἷς καὶ εὐσεβεῖς δέσποιναι, ἀνῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς, ὅπου εἰσῆλθον μετ' ὀλίγον ὁ σεβασμιώτατος μετὰ τοῦ χειροτονηθέντος ἱεροδιακόνου. Πάντες οἱ παρόντες ἠγέρθησαν καὶ ἐδέξαντο μετ' εὐλαβείας τὴν εὐλογίαν τοῦ σεβασμιωτάτου, ὁ δὲ ἱεροδιάκονος προσερχόμενος ἐδεξιούτο ἕνα ἕκαστον εὐχαριστῶν καὶ δεχόμενος παρ' ἑκάστου συγχαρητικὰς εὐχὰς, ὅτε δὲ προσῆλθε καὶ πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κ. *Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην*, οὗτος ἐγερθεὶς καὶ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ τάδε :

Προσφιλέστατε ἡμῖν Θεολόγε.

Διὰ τῆς χειροθεσίας τοῦ σεβασμιωτάτου καὶ τῆς ἐπὶ σέ ἐπικλήσεως τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εἰσῆλθες σήμερον εἰς σταδιοδρομίαν τόσον μεγάλην καὶ τόσον ὑψηλὴν, ὥστε αὐτοὶ οἱ μεγίστης βουλήσεως καὶ ἰσχυροτάτης διανοίας ἄνδρες τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀναλογιζόμενοι ἔνθεν μὲν τὸ ὕψος τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος καὶ τὸ μέγεθος τῶν μετ' αὐτοῦ συνημμένων θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀγῶνων, ἔνθεν δὲ τὴν ἰδίαν ἀδυναμίαν καὶ ἀνεπάρκειαν, φόβῳ καὶ τρόμῳ, ὡς ὀρθῶς πρὸ ὀλίγου εἶπες, συνείχοντο καὶ ἰλιγγίων μέλλοντες ν' ἀποδυθῶσιν εἰς τηλικούτον θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνυψώσεως τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἀγῶνα! Ἄλλ' ἀκριβῶς ἢ βαθεῖα ἐκτίμησις τοῦ μεγέθους μὲν καὶ τῶν δυσχερειῶν τοῦ ἀγῶνος, τῆς ἰδίας δ' ἀδυναμίας καὶ ἀνεπαρκείας ἀνέδειξεν αὐτοῦς ἐν τῷ στερεώματι τῆς Ἐκκλησίας ἀστέρας φωτοβόλους, οἵτινες οὐ μόνον τὴν σύγχρονον αὐτοῖς γενεάν διὰ τοῦ ἱλαροῦ καὶ ζωογόνου αὐτῶν φωτός ἐφώτισαν, ἀλλὰ διατελοῦσι φωτίζοντες καὶ ζωογονοῦντες διὰ τῶν αἰώνων τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν. Εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην

εἰσῆλθες σήμερον, ἀγαπητὲ Θεολόγε, οὐ βίον ἀπράχμονα, βιωτικῶν μεριμνῶν ἀπηλλαγμένον καὶ ἀπολχυστικὸν ἐπιζητῶν, οὐδὲ κοσμικὰς τιμὰς καὶ δόξαν διώκων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ζήλου καὶ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἵνα βαδίσης ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς ἔχνεσι τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας φωστήρων, ὅπως ἀγωνισθῆς τὸ ἐπὶ σοὶ ὡς στρατιώτης τῆς Ἐκκλησίας καὶ μορρωτῆς τῆς κοινωνίας μιμούμενος τοὺς μεγάλους ἐκείνους πρόμαχους καὶ διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς νῦν χαλεπώτατοις αὐτῆς καιροῖς, οἵτινες οὐδόλως ἐλαττοῦνται κατὰ τὴν χαλεπότητα τῶν τότε χρόνων. Ὁ ζωηρὸς ζήλος, μεθ' οὗ εἰσῆλθες εἰς τὴν ἱεράν ταύτην σχολήν, ὅπως παρασκευασθῆς ἄξιος τοῦ Εὐαγγελίου ὑπηρετῆς, ὁ ἄμωμος καὶ παραδειγματικὸς βίος σου ἐν τῇ σχολῇ, ὁ ἱερατικὸς σου ζήλος, ἢ ἐν τοῖς μαθήμασιν ἕξοχος ἐπίδοσις σου, βραβευθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν καθηγητῶν καὶ διὰ τιμιωτάτου γέρατος, ἢ μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν σου δρᾶσίς σου, δρᾶσις ἀληθοῦς ἀποστόλου τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς παιδείας τῶν Πατέρων, ἢ ἀρίστη εὐδοκίμησίς σου ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἢ φιλοπονία, ἢ σύνεσις, ἢ σωφροσύνη, ἢ κοινωνικότης σου, ὧν ἀποδείξεις λαμβάνομεν καθ' ἑκάστην ἐν τῇ μεθ' ἡμῶν συνεργασίᾳ σου, εἰσὶ τραναὶ καὶ πειστικώταται ἀποδείξεις, ὅτι ζήλος ἱερὸς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, πόθος ἀγῶνων ὑπὲρ τῆς ἀνυψώσεως τῆς πεπτωκυίας νῦν μεγάλης σου πατρίδος *Μικρᾶς Ἀσίας* ἠγχιγόν σε πρὸς τὴν ἱεράν ταύτην σταδιοδρομίαν. Ἡ δύναμίς σου, ὡς πᾶτα ἀνθρωπίνη δύναμις, πρὸς τοιούτους ὑψηλοὺς σκοποὺς εἶνε τῷ ὄντι, ὡς εἶπες, μικρὰ καὶ ἀσθενῆς, ἀλλ' ἡ θεία χάρις, ἣν ἐπεκαλέσατο ἐπὶ σέ σήμερον ὁ σεβασμιώτατος πνευματικὸς πατήρ καὶ διδάσκαλός σου, ἡ θεία χάρις ἢ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα θὰ ἐνισχύη τὰς ἀσθενεῖς δυνάμεις σου πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν σου βουλευμάτων. Εἶθε ἡ θεία χάρις κρατύνοι τὰς δυνάμεις σου, ὅπως ἀναφανῆς ἀντάξιος ἀπόγονος τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, τῶν δοξασάντων τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἧς καὶ σὺ τέκνον τυγχάνεις, καὶ ἀποδείξης τὴν πατρίδα σου Μικρὰν Ἀσίαν, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῆς πτώσει καὶ ταπεινώσει οὐκ ἐπαύσατο γεννώσα καὶ τρέφουσα γόνους μεγάλους.

Μετὰ τοὺς πλήρεις ζωῆς λόγους τούτους τοῦ σεβαστοῦ προεδρείου ὁ ἱεροδιάκονος κ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαῖδης ηὐχαρίστησε θερμῶς

αὐτῶ, ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς Ἐκκλ. Ῥιζαρείου Σχολῆς καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. *Ἀναστάσιος Διομήδους Κυριακοῦ* ἐπήνεσε τὸν χειροτονηθέντα διὰ τὰς ἀρετάς, ἃς ἀπέδειξεν ὡς μαθητῆς τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς, ὡς διδάσκαλος καὶ ὡς φοιτητῆς τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. «Ἡ παιδείυσις καὶ ὁ λυμπρὸς χαρακτήρ τοῦ χειροτονηθέντος Θεολόγου Πρασκευχίδου ἀποδεικνύουσιν, εἶπε, πόσον ἐπιπολαίως ἀποφαίνονται οἱ τὰ πάντα παρ' ἡμῖν σμικρύνοντες. Ἐπρεπεν, εἶπεν, οἱ τοιοῦτοι νὰ παρευρεθῶσιν ἐν τῇ σήμερον χειροτονίᾳ καὶ ἀκούσαντες τὴν προσφώνησιν τοῦ προχειρισθέντος νὰ ἴδωσι καὶ κητανοήτωσιν οἷα καὶ ὀπηλίκια εἰσὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς παρ' ἡμῖν θεολογικῆς παιδείυσεως. Ὁ κ. Θ. Παρασκευαΐδης εἶνε τρόφιμος τῆς Ἐκκλ. Ῥιζαρείου Σχολῆς καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Καί, ἵνα παρασιωπῶν τοὺς ἄλλους περιορισθῶ εἰς τοὺς Μικρασιάτας ἡμῶν μαθητάς, οὓς εἰσήγαγεν εἰς τὴν Σχολὴν ὁ Σύλλογος τῶν Μικρασιατῶν «Ἀνατολή», ὁ ἐκ Κοτυῶρων ἱεροδιάκονος *Κωνσταντῖνος Ῥωμανός*, ὁ ἐκ Σινώπης *Δημήτριος Χατζηανέστης*, οἱ ἐκ τῆς ἀρμενοφώνου Βιθυνίας *Πασχάλης Πασχαλίδης* καὶ *Παρασκευᾶς Παπαϊωσήφ*, ὁ ἐξ Ἴκονίου *Μιχαὴλ Νομίδης*, ὁ ἐκ Μάκρης *Παρασκευᾶς Ἐλευθερίου* καὶ ἄλλοι, πάντες ἀριστοὶ μαθηταὶ καὶ ἐνθουσιώδεις νῦν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὴν τῶν Πατέρων παιδείαν ἐκτελεσταί, ὡς τρόφιμοι τῆς σχολῆς ταύτης, ἡμέτεροι δὲ μαθηταὶ ἐξαίρουσι διὰ τε τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς παντὸς ἐπαίνου ἀξίας δράσεως αὐτῶν τὴν ἀξίαν τῆς διδασκαλίας, ἧς ἔτυχον παρ' ἡμῖν, καὶ τὰς ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας, ἃς παρέχουσι τό τε σεμνὸν τῶν ἀοιδίμων Ῥιζαρῶν ἴδρυμα τοῦτο καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου».

Ὁμοίους ἐπαινετικούς λόγους ἐξήνεγκον καὶ οἱ ἄλλοι παρόντες καθηγηταὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς οἱ κ. *Ζῆκος Ῥώσης*, ὁ *Γεώργιος Δέρβος* καὶ ἄλλοι.

Ἀφ' οὗ δὲ προσηνέχθησαν ὑπὸ τῆς Σχολῆς περιποιήσεις ταῖς παρασταῖσιν ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ, ὁ πρόεδρος ἡμῶν ἀπερχόμενος μετὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἠτήσασατο τὴν δεξιὰν τοῦ σεβασμιωτάτου Διευθυντοῦ καὶ ἐξέφρασε πρὸς τε τὴν σεβαστὴν Διεύθυνσιν καὶ τὴν σεμνὴν χορείαν τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συμ-

πάσης διὰ τὴν πατρικὴν στοργήν, ἣν δεικνύουσι πρὸς τὰ φίλτατα αὐτῆς τέκνα καὶ διὰ τὰ σοφὰ διδάγματα, δι' ὧν ἀνατρέφουσι, μορφοῦσιν αὐτὰ ἀριστα καὶ παρέχουσι τῷ Συλλόγῳ ἀείποτε εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν ἐπὶ τῇ εὐδοκιμήσει αὐτῶν. Ὁ σεβασμιώτατος ἀντιστρέψας τὸν λόγον εἶπεν, ὅτι ἡ Διεύθυνσις καὶ ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν κισθάνονται ἐαυτοὺς μεγάλως πρὸς τὸν Σύλλογον τῶν Μικρασιατῶν ὀφειλέτας, διότι αὐτὸς διὰ τῆς ἀρίστης ἐκλογῆς ὑποτρόφων αὐτοῦ παρέχει αὐτοῖς τὴν ὑψίστην ἡδονὴν νὰ βλέπωσιν ἀγάλλματα τῶν πόνων αὐτῶν, οἷός ἐστιν ὁ χειροτονηθεὶς καὶ οἱ ἄλλοι ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας τρόφιμοι τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς.

Διὰ τελευταίας εὐχαριστίας τοῦ Δ. Συμβουλίου πρὸς πάντας τοὺς κ. Καθηγητάς καὶ τοὺς Συμβούλους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς καὶ διὰ τῆς κοινῆς ἀπάντων εὐχῆς, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ Συλλόγου ὑπότροφοι ἀξιωθῶσι τοῦ ἀξιώματος τῆς ἱεροσύνης, ἔληξεν ἡ χαρμόσυτος τελετὴ τῆς χειροτονίας, ἣτις ἐγένετο τῇ τε Σχολῇ καὶ τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ χαρὰ, εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα.

Μ Ε Ρ Ι Μ Ν Α

τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. **Κυρίλλου**
ὑπὲρ τῶν ἱερέων

Εὐχαρίστως μαυθάνομεν ὅτι ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης ἅγιος Μυτιλήνης κύριος **Κυρίλλος** συνέστησεν ἐν τῇ μητροπολιτικῇ αὐτοῦ ἑδρᾷ Μυτιλήνῃ ἀδελφότητα τῶν ἱερέων, ἧς σκοπὸς εἶνε ἡ δι' ἐξευρεύσεως μονίμων πόρων ἐξασφάλισις τοῦ μέλλοντος τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μυτιλήνης ἱερέων. Εὐχόμεθα ἐκ μυχαιτάτων καρδίας, ὅπως ὁ ἱερὸς σκοπὸς τοῦ σεβασμιωτάτου ἁγίου Μυτιλήνης στεφθῇ ὑπὸ ἐπιτυχίας, διότι τότε μόνον ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι θὰ κοσμηθῇ καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐπαξίως τοῦ μεγάλου αὐτῆς παρελθόντος ὑπὸ πεπαιδευμένου καὶ τῆς μεγάλης καὶ ἱεραῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς ἀνταξίαν κατωτέρου ἱεροῦ κλήρου, ὅταν ἀσφαλίσωμεν τοῖς ἱερατικὸν ζῆλον ἔχουσι μεμορφωμένοις ἀνδράσι βίον ἀξιοπρεπῆ καὶ ἐπιτρέποντα αὐτοῖς τὴν ἀποκλειστικὴν περὶ τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν διακονίαν ἐνασχόλησιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Ροβερτείου Λυκείου.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΒΡΑΪΛΑ ΑΡΜΕΝΗ

(Συνέχεια σελ. 71 τομ. Γ').

Ὡσπερ οἱ τὴν αὐτὴν κοινωνίαν ποιῶντες ἄνθρωποι εἰς ἐνιαῖον ἠθικὸν καὶ ἔλλογον πρόσωπον διὰ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης καθήκοντος ἀλλήλοις συνάπτονται, οὕτω καὶ αἱ κοινωνίαι πᾶσαι, τὰ αὐτὰ λογικὰ καὶ ἠθικὰ στοιχεῖα, τὴν αὐτὴν φύσιν καὶ σύστασιν, τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔχουσαι, διὰ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀμοιβαίας βοήθειας καθήκοντος ἀλλήλοις συνδέδενται. Οὕτω δὲ κατὰ τὸ τῆς δικαιοσύνης καθήκον ἐκάστη κοινωνία ὀφείλει νὰ σέβηται τὴν τῶν ἄλλων κοινωνιῶν ἐλευθερίαν, ἣτις εἶναι ἀναγκαιότατος ὅρος, οὗ ἄνευ οὔτε οἱ καθ' ἕκαστον ἄνθρωποι οὔτε καθόλου αἱ κοινωνίαι δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ τελικοῦ τῆς ἐνεργείας σκοποῦ καὶ τῆς τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων ἐπιτελέσεως. Ἐντεῦθεν φανερόν ὅτι οὐδεμιᾶ κοινωνία προσήκει, ἂν μὴ τὰ ἑαυτῆς δικαιώματα προσβάλλωνται, νὰ ἐπεμβαίη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐνέργειαν τῆς τῶν ἄλλων κοινωνιῶν κυριαρχίας. Τὸ δὲ τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας καθήκον, ἀντίστοιχον πρὸς τὸ καθήκον τῆς ἀγάπης, ἦν τὰ πρόσωπα ἐκάστης κοινωνίας πρὸς ἀλλήλα πρέπει νὰ ἔχωσι, μεγάλην προϋποτίθεται νοητικὴν καὶ ἠθικὴν τῶν κοινωνιῶν ἐπίδοσιν, δι' ἧς ἢ τε τῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἀρχῶν ἀκριβῆς ἐπιτελέσεις καὶ τοῦ ὀρθῶς νοουμένου συμφέροντος τελεία διάγνωσις ἀποβαίνει δυνατὴ. Ἄλλ' ἢ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου καθήκοντος ἐπιτελέσεις εἶναι κατὰ τὸν φιλόσοφον τὸ ἰδανικὸν τοῦ μέλλοντος, διότι ἢ παροῦσα ἀτελής ἠθικὴ τῆς ἀνθρωπότητος παιδεύσεις καθίστησι τοῦτο ἀδύνατον.

Τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα, ἅτινα πρὸς ἀλλήλας αἱ κοινωνίαι ἔχουσιν, ἀσφαλῆ ποιῶσι συνθηκαί, αἱ πρὸς τὰ συναλλάγματα τῶν τῆς αὐτῆς κοινωνίας προσώπων ἀντιστοιχοῦσαι τὰ ἀμοιβαῖα τῶν

κοινωνιῶν καθήκοντα πρὸς λύσιν τῶν τυχόν ἀναφυομένων διαφορῶν καθορίζουσι. Τὰς δὲ συνθήκας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ποιῶσιν οἱ τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὴν κυριαρχίαν ἀσκούντων ἐπίτροποι. Ἄλλ' ἐνίοτε αἱ συνθηκαὶ καὶ ἢ τοῦ λόγου δυνάμεις οὐδὲν δύνανται πρὸς διάλυσιν τῶν ἐκ τινος προσβολῆς τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων γιγνομένων διαφορῶν. Διότι ἢ προσβολὴ δικαιώματός τινος συμβαίνει ἐνίοτε νὰ μὴ θεραπεύηται δι' ἀπαιτήσεως νόμιμου τοῦ ἀδικήματος ἐπανορθώσεως, διαπραγματεύσεων, διαμαρτυριῶν κττ. Εἰς τοσοῦτον δυσχερείας τοῦ πράγματος περιστάντος, ἢ ὑλικῆς βίας χρήσις, πρὸς ἄμυναν καὶ ἀνόρθωσιν τοῦ δικαίου γιγνομένη, εἶναι νόμιμος καὶ δικαία. Ο πόλεμος ἄρα κατὰ τὸν φιλόσοφον εἶναι οἶονεὶ ποινὴ τις τὴν τοῦ δικαίου ἀνόρθωσιν καὶ τῆς ἐν ταῖς κοινωνίαις ὑπαρχούσης ἠθικῆς τάξεως ἀποκατάστασιν ἐπιζητοῦσα. Ἄλλ' ἢ ὑλικῆς δυνάμεως χρήσις, ὅσον ποτ' ἂν προσπίπτῃ ἐνίοτε δικαία, πάντως ὅμως εἶναι παράβασις τοῦ ἠθικοῦ νόμου, οὗ ἢ ἐπιτελέσεις πρόκειται κατὰ τὰ εἰρημένα πάσης κοινωνίας σκοπός. Δι' ὃ ἢ κατὰ μικρὸν τοῦ νόμου τούτου ἐπικράτησις ἀποβαίνει ἄμα τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὑλικῆς δυνάμεως περιορισμός καὶ ἐξάλειψις. Ἡ δὲ πρὸς τὸ τῆς καθολικῆς εἰρήνης ἰδανικὸν προσέγγισις γίνεται κατὰ τὸν φιλόσοφον διὰ τῆς ὀσημέραις τελουμένης τοῦ διεθνοῦς δικαίου βελτιώσεως καὶ τῶν διδασμάτων τῆς ἱστορίας. Ἐντεῦθεν ἀφορμώμενος ὁ φιλόσοφος εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἠθικῆς μεταβαίνει, τὴν Φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας, ἣτις εἶναι κατ' αὐτὸν θεωρία τοῦ ἠθικοῦ νόμου οὐκ ἐφ' ἐκάστων προσώπων καὶ κοινωνιῶν ἀλλὰ τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος ἐφαρμοζομένου, ἢτοι θεωρία τῶν ἱστορικῶν νόμων, οἵτινες κατανοοῦνται οὐχὶ δι' ἀπλῆς παρατηρήσεως τῶν ἐκ τῆς ἐλευθέρως τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας πηγάζουσῶν ἱστορικῶν πράξεων ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν τῇ ποικίλῃ ἱστορικῇ ἐνεργείᾳ διαγνώσεως τῆς ἐνότητος καὶ σταθερότητος τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Ἡ τοῦ νόμου τούτου ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίαν ἀκριβῆς ἔρευνα ἀποκαλύπτει τῶν ἱστορικῶν πράξεων τὰ αἷτια καὶ καθίστησι τὴν ἱστορίαν οὐχὶ ψιλὴν συμβαμάτων ἀπαρίθμησιν ἀλλ' ἐπιστήμην τῶν αἰτίων τῆς τε ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν λαῶν διαγνωστικὴν. Πρὸς τοῦτο ἢ ἱστορικὴ μέθοδος ἀπαιτεῖ κατὰ τὸν φιλόσοφον πρῶτον μὲν ἀκριβῆ καὶ τελείαν γνῶσιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων μετὰ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἐπὶ

τουτον επιδρωσων πολλων και ποικιλων αιτιων, επειτα δε την ορθην αυτων κρισιν, ητις δια της επι τε των εξωτερικων και εσωτερικων παρατηρησεων εφαρμογης του λόγου προσγιγνεται. Δια δε της ορθης χρησεως της μεθόδου ταύτης καταφαινεται η ενότης της ιστορικης του ανθρώπου επιδόσεως, ητις είναι αυτή η λογική ενότης της φύσεως και της ανθρωπίνης διανοίας, ης η έρευνα και βαθεΐα μελέτη τυγχάνει της Φιλοσοφίας υποκειμενον.

Δ'. Παρατηρήσεις επί του διατυπωθέντος φιλοσοφικού συστήματος.

Τοιοῦτον, οἷον ἀνωτέρω κεφαλαιωδῶς ἐξετέθη, εἶναι ἐν τοῖς φωτειναιτέροις σημείοις Βράϊλα Ἀρμένη τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα, ὡς τοῦτο ἠδυνήθημεν νὰ νοήσωμεν, μετὰ τῆς δυνατῆς ἐπιστάσεως τὰ φιλοσοφικὰ αὐτοῦ διεξεληθόντες πονήματα.

Ἐπισκοπῶν τις τὸ ὅλον τοῦ φιλοσόφου σύστημα διορᾷ ὅτι οὗτος ἠκολούθησε μάλιστα ταῖς ἀρχαῖς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, ἢ τὴν καθαρωτάτην τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας παράδοσιν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀποκεκαλυμμένων ἀληθειῶν συγκεράσασα ὀρθὰς διδασκαλίας τῆς τε νοητικῆς καὶ ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης παρέχει. Τῇ Σχολῇ δ' ὅμως ταύτῃ οὐχὶ δουρικῶς ἠκολούθησεν, ἀλλ' ὑπὸ βάσανον αὐστηρὰν πᾶσαν ἀρχὴν φιλοσοφικὴν ὑποβάλλων πρωτότυπον ἐπιδείκνυσι καὶ δημιουργικὴν διάνοιαν, βαθείας μελέτης πάνυ ἀγλαοῦς ἀπενεγκοῦσαν τοὺς κερπούς. Θαυμαστῇ τῷ ὄντι εἶναι ἢ διὰ παντὸς τοῦ συστήματος τοῦ φιλοσόφου διήκουσα λογικὴ ἐνότης καὶ ἢ τῶν μερῶν πρὸς τὸ ὅλον ἄρρηκτος συμφωνία. Διότι πάντων, καθ' ἃ εἶδομεν, τῶν μερῶν τῆς φιλοσοφίας αἱ θεωρίαι ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀπορρέουσι καὶ τῇ αὐτῇ μεθόδῳ ἀναπτύσσονται. Ἀντέχεται δὴλον ὅτι στερρῶς ὁ φιλόσοφος τῆς τοῦ λόγου ἀρχῆς, ἢτις τοὺς τῆς νοητικῆς καὶ ἠθικῆς τάξεως ἀναγκαίους νόμους κατ' αὐτὸν παρέχουσα καὶ πάσας τὰς ἐννοίας, καθ' ἣν ἔχουσι λογικὴν καὶ φυσικὴν τάξιν, συνενοῦσα καὶ διατάττουσα ἀποκαλύπτεται διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς παρατηρήσεως στηριζομένης ψυχολογικῆς μεθόδου, ἣν μάνην ὑπολαμβάνει ἀληθῆ καὶ βεβαίαν. Διὰ τῆς ἀρχῆς λοιπὸν ταύτης τοῦ λόγου πειρᾶται ὁ Βράϊλας

τὴν τε Λογικὴν καὶ Ψυχολογίαν εἰς ἐνιαῖον σύστημα νὰ ὑπαγάγῃ καὶ τὴν Καλλολογίαν νὰ διατυπώσῃ καὶ διευκρινήσῃ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πάσας τὰς ἐπιστήμας εἰς τὴν λογικὴν ταύτην ἐννοίαν νὰ ἀναγάγῃ, ἢτις κατ' αὐτὸν τῆς φιλοσοφίας τὴν βῆσιν παρέχει.

Δὲν σκοποῦμεν ἐνθάδε νὰ ἐπιχειρήσωμεν τῇ λύσει τοῦ δυσχεροστάτου καὶ τῶν ἡμετέρων ἀσθενῶν δυνάμεων πολλῶ ἀνωτέρου προβλήματος ἐξετάζοντες ὅπόσον ἢ τὸν πυρῆνα τῆς τοῦ Βράϊλα φιλοσοφίας συνιστᾶσα τῶν ἀπὸ πάσης πείρας ἀνεξαρτήτων καὶ τῷ ἀνθρώπῳ συμφύτων ἐννοιῶν ἀρχὴ ἀληθεύει, καίτοι δὲν λανθάνουσιν ἡμᾶς τὸ παράπαν τὰ πρὸς τοιαύτην καθόλου θεωρίαν ἀντιπαχθέντα λογικὰ ἐπιχειρήματα ἄλλων τε πολλῶν φιλοσόφων καὶ δὴ τοῦ ἐπιφανοῦς Ἀγγλοῦ Λοκκίου καὶ τοῦ Γερμανοῦ Ἐρβάρτου. Ἀναγκαῖον ὅμως ὑπολαμβάνομεν διὰ βραχέων ἐνθάδε νὰ ἐξετάσωμεν πρὸς τίνα τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων φιλοσοφημάτων συμφωνεῖ ὁ Βράϊλας τιθέμενος ἃς εἶδομεν καθολικὰς καὶ ἐμφύτους τοῦ λόγου ἀρχάς.

Διεξερχόμενοι λοιπὸν τὰ διάφορα φιλοσοφήματα εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Σωκράτης πρῶτος συνθετικὴν τινὰ καὶ ἔμφυτον ὑπὸ τῆς διαλεκτικῆς διευκρινουμένην καὶ διοριζομένην γνῶσιν παρεδέχετο. Τοιαύτην ἀρχὴν πρώτην ἐνόει ὁ Σωκράτης τὴν τοῦ τελικοῦ αἰτίου ἐννοίαν, δι' ἧς τὸν τε ἄνθρωπον καὶ κόσμον διερευνήσας εἰς τὸ ἀνώτατον ἀμφοτέρων τέλος ἀνῆλθε καὶ ἐξ ἧς πάσας τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ θεωρίας ἐξήρτησεν.

Ὁ δὲ Πλάτων τῷ διδασκάλῳ ἀκολουθήσας ἐτίθετο καθολικὰς ἀρχάς οὐχὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου προσγιγνομένης ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ ἐκ τῶν προτέρων ὑπαρχούσας καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δι' ἐσωτερικῆς παρατηρήσεως διαγιγνωσκομένης. Τὰς ἀρχάς ταύτας ὑπελάμβανεν ὁ Πλάτων τύπους πάσης τελειότητος, τὸν ἰδανικὸν συνιστάντας κόσμον, οὗ ἀτελὲς ὁμοίωμα τυγχάνει ὢν ὁ πραγματικός.

Ὁ δὲ δαιμόνιος Σταγειρίτης καίπερ τῆς περὶ ἰδεῶν διδασκαλίας τοῦ Πλάτωνος διστάμενος καὶ τὰς ἐνοίας ὡς ἐκ τῆς αἰσθήσεως προερχομένης δι' ἐπαγωγῆς ἐξηγούμενος ὅμως λογικὴν ἐννοίαν πρώτην καὶ βεβαιοτάτην καὶ τῷ ἀνθρώπῳ σύμφυτον παρεδέξατο τὴν τῆς ἀντιφάσεως ἀρχὴν, ἧς ἄνευ ὁ συλλογισμὸς ἀδύνατος, καὶ ὡμολόγησεν ὅτι πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προῦπαρ-

χούσης γίνεται γνώσεως. Διὰ δὲ τῆς τοῦ τελικοῦ αἰτίου ἐννοίας ἠρμήνευσε καὶ οὗτος τὴν τε ὑπαρξιν καὶ τὴν κατὰ μικρὸν τοῦ κόσμου προαγωγὴν καὶ ἐπίδοσιν.

Τῶν δὲ νεωτέρων φιλοσόφων συμφωνεῖ ὁ Βράϊλας μάλιστα τῷ ἰδρυτῇ τῆς μοναδολογίας μεγάλῳ Γερμανῷ φιλοσόφῳ Λεϊβνιτίῳ, καθ' ὃν αἱ ἐννοιαὶ πᾶσαι ὑπάρχουσι τῷ ἀνθρώπῳ σύμφυτοι· διότι, τούτου ἕνεκα, ὅτι αἱ μονάδες πᾶσαι, ὧν μία τυγχάνει οὐσα ἢ ψυχὴ, δὲν ἔχουσιν, ὡς πολλάκις λέγει, θυρίδας δι' ὧν δύναται τι νὰ εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται, ἀνάγκη αἱ τῆς ψυχῆς ἐννοιαὶ νὰ γεννῶνται ἐκ μόνης τῆς ἐσωτερικῆς δυνάμεως τῆς νοητικῆς αὐτῆς ὑποστάσεως. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ κατὰ Λεϊβνίτιον ἔμφυτοι ἐννοιαὶ δὲν ἀντιστοιχοῦσιν ἀκριβῶς πρὸς τὰς ἐκ τῶν προτέρων ἀρχὰς τοῦ ἡμετέρου φιλοσόφου· διότι ἐκεῖνος πρῶτον μὲν εἰς τὰς ἐμφύτους ἀρχὰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐννοίαν τάττει, ἔπειτα δὲ τὰς τοῦ τόπου καὶ χρόνου ἐννοίας ὑπολαμβάνει οὐχὶ πραγματικὰς ὑπαρξεις ἀλλ' ἰδανικὰς δυνατότητας, τὸν μὲν χρόνον τάξιν διαδοχῶν τὸν δὲ τόπον τάξιν συνυπαρξέων νοῶν· ἃ ὁ Βράϊλας, καθ' ἃ εἶδομεν, οὐ παραδέχεται.

Τὰς αὐτὰς καθόλου περὶ ἐμφύτων ἐννοιῶν θεωρίας εὐρίσκομεν καὶ παρ' ἑτέρῳ τινὶ νεωτέρῳ φιλοσόφῳ, τῷ Μαλεβραγγίῳ, δοξάζοντι τοῦτο, ὅτι ἄμεσον ὑποκειμενὸν τῆς νοήσεως εἶναι οὐχὶ τὰ πράγματα καθ' ἑαυτὰ ἀλλ' αἱ τῶν πραγμάτων ἐννοιαὶ οὐδαμῶς προσγιγνόμεναι διὰ τῶν αἰσθήσεων, αἱ ἄγαν οὐσα ἀπατηλαὶ ψευδῆ παρέχουσι τῶν πραγμάτων εἰκόνα, ἀλλ' ἦτοι ὑπὸ τινος τῆς ψυχῆς δυνάμεως δημιουργούμεναι ἢ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐμφυόμεναι, ἢ, ὅπερ ὑπολαμβάνει πιθανώτερον, ἐνυπάρχουσαι ἐν τῷ θεῷ, ὅς ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς νοητικὰς τελειότητας περικλείων εἶναι τὸ αἰώνιον κάτοπτρον, ἐν ᾧ αὐτὰς ἢ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ καθορᾷ. Ἐν τούτοις ἄρα ὁ Μαλεβράγγιος τῷ Καρτεσίῳ ἀκολουθῶν ἔμφυτον ὑπολαμβάνει τὴν τοῦ ἀπείρου ἐννοίαν καὶ σὺν αὐτῇ πάσας τὰς ἄλλας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν μέγαν τῆς Κενιγσβέργης φιλόσοφον εὐρίσκομεν τὸν Βράϊλαν συμφωνοῦντα ἐν τῇ περὶ ἐμφύτων ἀρχῶν θεωρίᾳ. Διότι ὁ Κάντιος, ὡς γνωστόν, ἐθελήσας νὰ καθορίσῃ τὰ ὄρια, εἰς ἃ ἢ τοῦ ἀνθρώπου διάνοια ἐξικνεῖται, ἀναγκαῖον ὑπέλαβε νὰ χωρίσῃ τὸ ὑπὸ τῆς πείρας παρεχόμενον τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως

στοιχεῖον ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν προτέρων καὶ τῷ ἀνθρώπῳ συμφύτου ὑπάρχοντος. Ἀκριβεῖ λοιπὸν τῶν νοητικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων ἀναλύσει χρησάμενος εἰς τὰς ἐμφύτους προήχθη ἐννοίας, ἢ, ὡς αὐτὸς λέγει, τοὺς καθαρὸς καὶ ἐκ τῶν προτέρων τύπους τοῦ τόπου καὶ χρόνου. Τούτοις δὲ τοῖς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αἴσθησιν ἀναφερομένοις τύποις προσέθηκε τὰς τῷ νῷ συμφύτους ἐννοίας ἦτοι τὰς κατηγορίας καὶ κρίσεις ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ ποσοῦ, ποιοῦ, ἀναφορᾶς καὶ τρόπου. Ὡςπερ λοιπὸν ὁ Κάντιος οὕτω καὶ ὁ Βράϊλας τὸ ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀπὸ πάσης πείρας ἀνεξάρτητον τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως στοιχεῖον παραδέχεται καὶ τὸν λόγον τίθεται ὑπὲρ τὴν αἴσθησιν, ἢ ὡς ἀνεπαρκῆ καὶ ἄγαν ἀπατηλὴν σφόδρα ἐλέγχει. Ἄλλ' ὁ ἀκριβὴς τοῦ στοιχείου τούτου ὀρισμὸς εἶναι παρ' ἑκατέρῳ τῶν φιλοσόφων διάφορος, διότι ὁ μὲν Κάντιος δύο μόνους τῆς αἰσθήσεως τύπους εὐρίσκει, τὸν τόπον καὶ χρόνον, ὁ δὲ Βράϊλας νοῶν τούτους οὐ μόνον τῆς αἰσθήσεως ἀλλὰ καὶ τῆς νοήσεως τύπους προστίθησιν, ὡς εἶδομεν, τὰς ἐννοίας τῆς ὑποστάσεως καὶ μορφῆς καὶ σχέσεως, αἱ τὰ τῆς τοῦ ὄντος ἐννοίας στοιχεῖα κατ' αὐτὸν συνιστᾷσιν. Ἐπειτα δὲ ἐκεῖνος μὲν τὸν τόπον καὶ χρόνον ἀπὸ τῶν λοιπῶν τοῦ ὄντος στοιχείων ἀποχωρίσας ὑπολαμβάνει ἀπλοῦς τῆς αἰσθήσεως τύπους, μόνον ὑποκειμενικούς, οὗτος δὲ τὸναντίον ὑποτιθέμενος αὐτοὺς ἀναπόσπαστα τοῦ ὄντος στοιχεῖα καὶ εὐρίσκων τὸ οὐκ ἐγὼ σὺν τῷ Ἐγὼ διὰ τινος ἀμέσου καὶ πρώτης ἀντιλήψεως ἀποκαλυπτόμενον νοεῖ τὸν τόπον καὶ χρόνον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ ὄντος στοιχείων ἔχοντας ἀληθῆ σύστασιν καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς νοητικῆς ἡμῶν ἐνεργείας ὑπόστασιν.

Λοιπὸν ἢ περὶ τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τοῦ τε ποιοῦ καὶ τῆς δυνάμεως τῶν συμφύτων ἀρχῶν ἰκανὴ διαφορὰ τῶν φιλοσόφων τούτων ἄγει εὐλόγως εἰς πορίσματα οὐ μικρὸν ἀλλήλων διαφέροντα. Διότι ὁ μὲν Κάντιος ὑπολαμβάνων τὸν λόγον οὐχὶ δύναμιν ἐξ ἀπολύτων καὶ καθολικῶν ἀρχῶν συνισταμένην ἀλλὰ τάσιν πρὸς ἐνότητα τῶν ὑποκειμενικῶν τῆς τε αἰσθήσεως καὶ τοῦ νοῦ στοιχείων σφόδρα περιορίζει τὰ ὄρια τῆς γνωστικῆς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως, ἥτις ἐκ τῆς πείρας τὸ περιεχόμενον λαμβάνουσα δὲν δύναται νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸ ὑπὲρ τὴν αἴσθησιν κείμενον ἀπόλυτον, εἰς ὃ ἢ ἠθικὴ μὴ βούλησις εἶναι ἰκανὴ νὰ ἀναγάγῃ τὸν ἀνθρωπον. Οὕτω δὲ ὁ Κάντιος

τὴν Μεταφυσικὴν καθαιρεῖ καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως τὴν ἐκυτοῦ Ἠθικὴν ἀνεγείρει, ὁ δὲ Βράϊλας τὴν τῆς αἰτιότητος ἀρχὴν ἐφαρμόζων ἐπὶ τε τοῦ Ἐγὼ καὶ τοῦ δι' ἐσωτερικῆς παρατηρήσεως σὺν τῷ Ἐγὼ ἀποκαλυπτομένου οὐκ Ἐγὼ, ἦτοι τοῦ κόσμου, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς τοῦ θεοῦ ὑπάρξεως ἀνάγεται. Δι' ἀπολύτων δὲ πάλιν καὶ καθολικῶν ἀρχῶν τὴν τοῦ ἀνθρώπου νόησιν ἐπιρρωνύς τὰ γνωστικὰ ὄρια ἐπεκτείνει καὶ ἐπὶ τὰ ὑπὲρ τὴν αἴσθησιν ὄντα, σήμερον καὶ μεγαλεῖον ἀνεγείρων τῆς Μεταφυσικῆς κατασκευάσματος, ἧς ὁμολογεῖ μὲν τὴν ἀτέλειαν ἐξηγεῖται δ' αὐτὴν διὰ τῆς νοητικῆς διαφορᾶς τοῦ ἐρευνῶντος λόγου καὶ τῆς ἀπείρου φύσεως τοῦ πρώτου αἰτίου, περὶ ὃ ἡ Μεταφυσικὴ ἀσχολεῖται.

Δὲν πρέπει δὲ τοῦτο νὰ παρέλθωμεν, ὅτι εἰς τὸ ὑποκειμενικὸν καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἦτοι τὸ ἀπὸ πάσης πείρας ἀνεξάρτητον τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως στοιχεῖον ἀνήχθητὸ τοῦ Καντίου ἕτερος φιλόσοφος, ὁ τῆς Σκωτικῆς Σχολῆς ἰδρυτῆς Θωμᾶς ὁ Ρεΐδης, ὃς τὴν σκέψιν τοῦ Χιουμίου θελήσας νὰ ἀνασκευάσῃ δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐμπειρικῆς μεθόδου, ἐξ ἧς ἡ σκέψις προῆλθε, διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ ἐπαγωγῆς προήχθη εἰς τὴν ἔννοιαν ἐμφύτων καὶ πρώτων ἀρχῶν, εἰς ἃς ὅμως τάττει καὶ τινὰς ἐννοίας παραγώγους ἐπ' ἀληθείας οὐσας μᾶλλον καὶ δευτερευούσας.

Ἡ ὡς μεγίστη ἐν τοῖς τοῦ Βράϊλα φιλοσοφήμασιν ἀρετὴ ἐν τούτῳ, ἀν μὴ ἀπατώμεθα, κεῖται, ὅτι ὁ φιλόσοφος διὰ βεβαίων καὶ ὀρθῶν ἀρχῶν ἐκεῖνο νὰ ἐμπεδώσῃ ἠθέλησεν, ὅπερ ὁ Σκῶτος Ἐριγένης ἔλεγεν, ὅτι ἡ ἀληθὴς θρησκεία εἶναι ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία καὶ ὡς εἰπεῖν νὰ γεφυρώσῃ τὸ μεταξὺ θρησκείας καὶ φιλοσοφίας ἀνοιγόμενον χάσμα, ὃ πλατύτερον τῷ χρόνῳ αἰ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι κατέστησαν. Διότι ὁ Βράϊλας πρὸς πολλοὺς φιλοσόφους διαφερόμενος οὐ μόνον δὲν νοεῖ τὸν λόγον καὶ τὴν πίστιν ἀντίθετα στοιχεῖα (διότι κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ ὁ λόγος οὐκ ἐπιδεχόμενος ἀπόδειξιν ἀλλ' ἐφ' ἐκυτοῦ ὦν ἐναργῆς οὐδὲν ἄλλο κατ' οὐσίαν εἶναι ἢ πίστις), ἀλλὰ καὶ τὸναντίον πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποκεκαλυμμένα ἀλήθειαι συνάδουσι θαυμαστὸν ὅσον ταῖς τοῦ λόγου ἀρχαῖς καὶ ταύτας συμπληροῦσι καὶ ἐπισφραγίζουσιν. Ὁμολογῶν δ' ὁ φιλόσοφος ὅτι ἡ μὲν θρησκεία ἐξ ἀποκαλύψεως κέκτηται τὴν ἀλήθειαν ἢ δὲ φιλοσοφία διὰ μεθοδικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἐνεργείας προσπορίζεται αὐτήν, τὸν Χριστιανισμὸν ὑπὲρ πάσας τὰς θρησκείας τίθεται καὶ πλεῖστον θαυμάζει καὶ τιμᾶ, διότι ἐν αὐτῷ εὐρίσκει τὴν δύναμιν τὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ τῆς καθολικῆς ἀδελφότητος αἴσθημα διεγείρουσαν καὶ τὴν ἀληθῆ περι Θεοῦ καὶ Ψυχῆς ἔννοιαν παρέχουσαν.

Πολλὰς δ' ἄλλας ἀρετὰς διορᾷ καὶ πλεῖστα φιλοσοφικὰ διδάγματα προσπορίζεται ὁ περὶ τὴν τῶν τοῦ φιλοσόφου τούτου συγγραμμάτων μελέτην ἐπιμελῶς ἀσχολούμενος.

Λυπηρὸν δ' ὅμως ὅτι οὔτε τοῦ Βράϊλα οὔτε τῶν λοιπῶν νεωτέρων Ἑλλήνων φιλοσόφων ὡς τοῦ Βάμβα, Βουλγάρεως, Καίρη, Φιλίππου Ἰωάννου κτλ. τὰ φιλοσοφήματα ἔτυχον μέχρι τοῦδε τῆς προσηκούσης μελέτης παρ' ἡμῶν τῶν νεωτέρων, οἱ ἀσύγγνωστον, ὡς μὴ ὠφελε, ὀλιγορῖαν ἐπιδεικνύομεν πρὸς τὰ φιλοσοφικὰ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους προϊόντα καὶ καθόλου πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας, ἐν ἣ πλεῖστον οἱ ἔνδοξοι ἡμῶν πρόγονοι ἠύδοκίμησαν.

Ἀνάγκη δὲ τέλος ἐν τῷ ἀφεγγεῖ τῷδε αἰῶνι τοῦ ὑλισμοῦ, τοῦ πάντα ζῆλον ἀγαθὸν μαραίνοντος καὶ πᾶσαν πρὸς τὸ ἀληθές καὶ καλὸν ὁρμὴν ἐπέχοντος, νὰ κατανοήσῃ ἡ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους πατρὶς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἡ κοιτίς, ὅτι διὰ τῆς προσηκούσης θεραπείας τῶν θεωρητικῶν μὲν καθόλου ἐπιστημῶν οὐχ ἤκιστα δὲ τῆς φιλοσοφίας προάγονται καὶ μεγαλοουργοῦσιν ὁσημέραι οἱ λαοὶ καὶ τὰ εὐγενῆ αὐτῶν ἰδανικὰ πραγματοῦσιν, οἷα, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, ἔχει τὸ Ἑλληνικὸν Γένος.

Ἡ ΕΝ ΑΡΤΗ ΙΕΡΑΤΙΚῆ ΣΧΟΛῆ

Πρὸ ἐνός ἔτους συνέστησεν ἐν Ἀρτῇ ἱερατικὴν σχολὴν ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης ἅγιος Ἀρτῆς κύριος Γεννάδιος, ἧς τὴν διεύθυνσιν ἀνέθηκεν ὁ καλὸς ποιμὴν τῷ διαπρεπεῖ προλύτῃ τῆς θεολογίας καὶ ἱεροκήρυκι Ἀρτῆς κυρίῳ Ἰωαννίμ Ἀλεξοπούλῳ. Ὑπὸ τοιοῦτον μὲν σοφὸν καὶ ῥέκτην ποιμένα ἰδρυθεῖσα καὶ ἐποπτευομένη, τοιοῦτον δὲ δραστήριον καὶ πεπαιδευμένον διευθυντὴν λαμπρῶς λειτουργήσασα ἱερατικὴ σχολὴ ἐν Ἀρτῇ ἐσχημάτισεν ἐφέτος καὶ δευτέραν τάξιν, ὃ δὲ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐτῆς ἠύξθη. Εἴθε τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Ἀρτῆς νὰ εὕρῃ μιμητὰς καὶ ἐν τῇ χιλιᾶδων πολλῶν μεμορφωμένων ἱερέων ἀνάγκην ἐχούσῃ πατρίδι ἡμῶν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΜΟΥ ΕΝ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

ὑπὸ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Μ. ΛΕΒΙΔΟΥ

(Ὁ ἀκαταπόνητος ἐρευνητὴς τῆς Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας τῆς Καππαδοκίας καὶ δοκιμώτατος συγγραφεὺς πολλῶν περισπούδαστων συγγραμμάτων κ. Ἀναστάσιος Μ. Λεβίδης, ὅστις τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ δὲν περιώρισε μόνον εἰς μελέτας καὶ συγγραφὰς ἀλλ' ἐξέτεινε καὶ εἰς δραστηρίαν καὶ ἀποτελεσματικὴν δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτοῦ ἐνέργειαν ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς, ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς μορφώσεως τῶν νέων γενεῶν τῆς πεφλημένης αὐτῷ πατρίδος, ἀπέστειλεν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν τὴν ἐπομένην περισπούδαστον διατριβήν, ἣν μετ' εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν πολύτιμον καὶ σεβαστὸν πρεσβύτην καταχωρίζει ἐν ταῖς στήλαις αὐτοῦ ὁ «Ξενοφάνης»).

Ἡ Θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς Καππαδοκίας.

§ 1. Προθέμενοι ἐξιστορῆσαι κυρίως τὴν εἰς Καππαδοκίαν εἴσοδον τῶν δυτικῶν προσηλυτιστικῶν ἐταιρειῶν, προτάσσομεν ὡς εἰσαγωγὴν εἰς αὐτὴν λίαν συντόμως τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν τῶν Καππαδοκῶν, τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, παραπέμποντες τοὺς πλατύτερον περὶ αὐτῶν μαθεῖν βουλομένους εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐν Ἀθήναις ἐκδοθεῖσαν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Καππαδοκίας, τὸ περὶ Μονῶν τῆς Καππαδοκίας, καὶ τὰ λοιπὰ πονήματα ἡμῶν.

§ 2. Ἡ πανάρχαιος λατρεία τῶν Καππαδοκῶν ἦν πιθανῶς ἡ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Εἰσῆχθη δὲ παρ' αὐτοῖς ἡ λατρεία τοῦ πυρός καὶ τῶν ἀστέρων διὰ τῶν Μήδων, Περσῶν, Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων κατὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα. Οἱ δὲ ὄπαδοι τῆς θρησκείας ταύτης ἐκαλοῦντο *Μογουσαῖοι* (Μεδζουσί), σφζόμενοι καὶ μέχρι τῶν

χρόνων τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Οἱ ἱερεῖς ἢ Μάγοι αὐτῶν ἐκαλοῦντο *Πύραιθοι*, τὰ δ' εἰς λατρείαν τοῦ πυρός ἰδρυμένα ἱερά: *Πυραιθεῖα*.

§ 3. Ἡ πυρολατρεία δὲν ἔμεινεν ἐν Καππαδοκίᾳ διὰ παντὸς καθαρὰ καὶ ἀνόθευτος, ἀλλ' ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῆς καὶ αἰρέσεις μᾶλλον ἢ ἤττον ἀλλήλων διαφέρουσαι, ὡς ἡ τῶν Ὑψισταρίων, ἣτις ἦν μὲν ἀπὸρροια τῆς πυρολατρείας, ἀλλὰ πολλῷ ἀγνοτέρα ταύτης τά τε ἄλλα καὶ ὅτι μόνος ὁ παντοκράτωρ ἦν αὐτοῖς σεβάσμιος. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἐσώζετο ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐπὶ Γρηγορίου ἔτι τοῦ Θεολόγου, οὗ ὁ πατὴρ πρότερον πρεσβεύων αὐτὴν ὕστερον ἐδέξατο τὸν χριστιανισμόν.

§ 4. Ἐλάτρευον δὲ καὶ ἰδίους θεοὺς οἱ Καππαδόκαι, ὡς τὸν Ἀργαῖον, οὗ ἡ εἰκὼν φέρεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Καισαρείας, τὴν Ἀναΐτιδα, ἰδίως ἐν ἀμφοτέροις τοῖς Κομάνοις, τὸν Ὁμανὸν καὶ τὸν Ἀνάδατον συμβώμους αὐτῆ, τὴν *Mā* (=σελήνη, *Luna*), τὴν ἀρσενικὴν δύναμιν τῆς θεότητος ταύτης, ἣτοι τὸν *Μῆνα Φαρνάκην* (=Μῆν, *Lunus*), τὸν *Μίθραν*, τὸν θεὸν τῶν Αἰγυπτίων *Σέραπιν*.

§ 5. Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ἡ λατρεία τῶν Καππαδοκῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, ὁμοία τῇ τῶν μεγάλων κατὰ ἀνατολὰς ἐθνῶν ἀλλὰ διαφέρουσα μᾶλλον ἢ ἤττον τῆς τῶν περιοίκων ἐθνῶν. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐπὶ τῶν βασιλέων, σὺν τῷ Ἑλληνικῷ πολιτισμῷ παρεισῆχθη καὶ ἡ λατρεία πολλῶν θεῶν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, ὡς τοῦ πολιούχου *Διός*, τοῦ παρισταμένου ἐπὶ πολλῶν νομισμάτων τῆς Καισαρείας, συμβολικῶς δὲ αὐτοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ Ἀργαίου, τοῦ Ἀσβαμαίου ἢ *Δακιηνοῦ Διός*, τοῦ *Νεμειοῦ Διός*, τοῦ πατρῶου Ἀπόλλωνος, τοῦ *Διδύμου Ἀπόλλωνος*, τοῦ *Καίαonos Ἀπόλλωνος*, τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Ἥρας, τῆς *Κυβέλης*, τῆς *Δήμητρος* τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Ἡρακλέους, τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ *Διονύσου*, τοῦ *Πανός* καὶ ἄλλων.

§ 6. Πρὸ τῆς χριστιανικῆς περιόδου εἰσῆχθη εἰς Καππαδοκίαν καὶ ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, ὅθεν βλέπομεν καὶ Καππαδόκας Ἰουδαίους ἐν Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν Πεντηκοστήν· καὶ ἐπὶ τοῦ Βασιλείου ἔτι ὑπῆρχον Ἰουδαῖοι ἐν αὐτῇ.

§ 7. Ὅτε δ' ἐφάνη ἡ οὐράνιος θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδὲν ἔθνος, οὐδεὶς λαὸς ἀσμενέστερον τῶν Καππαδοκῶν ἐδέξατο τὰς

ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ· πρῶτος δ' ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ ἐκκλησίας ἐγένετο ὁ ἐν τῇ σταυρώσει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ ἀ' Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος» ὁμολογήσας ἑκατόνταρχος Δογγίνος, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ἐλθόντος εἰς Καππαδοκίαν πρὸς τὸ κήρυγμα. Ἐπεσκέφθησαν δ' αὐτὴν ὅ,τε Ἀνδρέας, ὁ Ματθίας καὶ πολὺ πιθανὸν καὶ ὁ Παῦλος μετὰ τοῦ Βαρνάβα.

§ 8. Ἡ διάδοσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ ἐγένετο λίαν πρωτῶς καὶ ἄνευ πολλῆς ἀντιστάσεως· εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε μάλιστα ἡ πρὸ ἱκανῶν χρόνων διάδοσις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καίτοι δὲ ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος αὐτῆς ὑπέστη τὸ μαρτύριον, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ἐκαρποφόρησεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐξέλαμψε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἐν Καππαδοκίᾳ, ἡ δὲ σκοτόμαινα τῆς τῶν εἰδώλων λατρείας κατὰ μέγα μέρος διελύθη κατὰ τοὺς δύο πρώτους ἡδὴ τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνας ταχύτερον μάλιστα ἐν αὐτῇ ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπαρχίαις.

§ 9. Ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ Νέρωνος διωγμῷ καὶ ἐπὶ τοῦ Δομετιανοῦ ὀλίγον ἐδιώχθη ἡ Ἐκκλησία τῆς Καππαδοκίας· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Τραϊανοῦ πολλοὶ Καππαδόκται ἔλαβον τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον. Ἐπὶ δὲ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, ἐν ᾧ πολλοὶ ὡς πρόβατα σφαγῆς ἐπήγοντο, τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ λεγεῶνων τὸ δωδέκατον τάγμα τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ, τὸ ὕστερον κεραυνοφόρον κληθέν, ἔπαυσε τὸν διωγμὸν, σῶσαν ὅλην τὴν στρατιὰν διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ.

§ 10. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους διεδόθη εἰς Καππαδοκίαν καὶ εἰς ἄλλας γείτονας χώρας ἡ αἵρεσις τῶν Καταφρύγων, ἥτις καίπερ ἐν ἄλλοις τόποις διαρκέσασα μέχρι τοῦ 5' αἰῶνος ἐν Καππαδοκίᾳ ὅμως δὲν διέμεινε πολὺ· περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 6' αἰῶνος ὁ Καισαρείας Θεόκριτος ζηλωτὴς ὑπάρχων τῆς ὀρθοδοξίας ἀνεθεμάτισε τὸν τὰ τοῦ Οὐάλεντος ἐν Καππαδοκίᾳ φρονοῦντα Σύρον Βαρσάκην.

§ 11. Ἐπὶ τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου Κλαυδίου τις Ἐρμηγιανός, διοικητὴς τῆς Καππαδοκίας, λίαν ὠμὸς ἐφάνη τοῖς χριστιανοῖς. Καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ δὲν ἔλειψεν ὁ διωγμὸς ἐν Καππαδοκίᾳ. Ἐπὶ τοῦ Καρακάλλα ἀπεδόθη ἡ ποθητὴ εἰρήνη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἕως τῆς βασιλείας τοῦ Μαξιμίνου. Ἐπὶ Μαξιμίνου τοῦ α' (236) ἦν διοι-

κητὴς τῆς Καππαδοκίας ὁ σκληρὸς Σερμηγιανός, ὅστις προσηνέχθη τοῖς χριστιανοῖς λίαν ἀπανθρώπως. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν διωγμὸν τὸν διαρκέσαντα ἐπὶ τρία ἔτη μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ Μαξιμίνου ἐναπεκρύπτετο ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας ὁ Ὠριγένης φιλοξενούμενος ὑπὸ γυναικὸς εὐσεβοῦς Ἰουλιανῆς καλυμμένης. Ἦν δ' ὁ διωγμὸς οὗτος προανάκρουσμα ἐτέρου φρικωδέστερου ἐπὶ Δεκίου (249), καθ' ὃν ἐμαρτύρησαν πλεῖστοι Καππαδόκται, καὶ ὅστις διήρκεσε μέχρι τῶν τοῦ Αὐρηλιανοῦ χρόνων· οὗτος δὲ κατ' ἀρχὰς εὖνους φανεῖς τοῖς χριστιανοῖς ἠλλάξε μετ' ὀλίγον γνώμην καὶ διέταξε νέον κατ' αὐτῶν διωγμὸν, καθ' ὃν ἐμαρτύρησαν ἱκανοὶ καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ.

§ 12. Καὶ ἔληξε μὲν ἀποθανόντος αὐτοῦ ὁ διωγμὸς, ἀλλ' ἤρξαντο αἱ εἰσβολαὶ τῶν Γότθων, καθ' ἃς ἱερεῖς συναπαχθέντες μετ' ἄλλων αἰχμαλώτων ἐδίδαξαν τοὺς Γότθους τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ οὕτω τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου μετεδόθη τὸ πρῶτον τοῖς βαρβάροις ἐκεῖνοις λαοῖς ἐκ Καππαδοκίας, πρῶτον μὲν διὰ τοῦ μακαρίου Εὐτυχοῦς, ἀκολούθως δὲ διὰ τοῦ Οὐρφίλη, ἐφευρόντος αὐτοῖς καὶ γράμματα καὶ μεταφράσαντος εἰς τὴν πᾶτριον αὐτῶν γλῶσσαν τὴν ἀγίαν Γραφήν.

§ 13. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἐλάμπρυναν τὴν τῶν Καππαδοκῶν Ἐκκλησίαν δύο μεγάλοι καὶ περιφνεστάτοι Ἱεράρχαι, ὁ Νεοκαισαρείας Γρηγόριος καὶ ὁ Καισαρείας Φιρμιλιανός, οἵτινες διέπρεψαν ἐν τῇ κατ' Ἀντιόχειαν συγκροτηθείσῃ κατὰ τοῦ αἵρετικοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως συνόδῳ (265)· ἰδίᾳ δὲ ὁ Φιρμιλιανός ἐν τῇ κατὰ τοῦ Νανάτου αὐτόθι συγκροτηθείσῃ πρὸ αὐτῆς συνόδῳ (252). Ὅτε δ' ἀνεφύη τὸ δεύτερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ συζήτησις περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν αἵρετικῶν, ἀντεπάλαξε γενναϊότατα κατὰ τῆς ἀνευδότητος γνώμης τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ῥώμης μετ' ἀπάντων τῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν τῆς Ἀφρικῆς ἐπισκόπων, προεξάρχοντος τοῦ ἐπισκόπου Καρχηδόνας ἀγίου Κυπριανοῦ.

§ 14. Ἔως δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Διοκλητιανοῦ οὐδὲν εὐρίσκομεν σπουδαῖον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας. Οὗτος δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφάνη εὖνους τοῖς χριστιανοῖς· ἀλλ' ὅτε ὁ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐχθρὸς ἄσπονδος τῶν χριστιανῶν Γαλέριος ἐλθὼν τὸν χειμῶνα τοῦ 303 συνώκησε μετ' αὐτοῦ ἐν Νικομηδείᾳ, ἔπεισε τὸν γηραιὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐξεδόθη δόγμα πρὸς ἀφανισμόν τῶν χριστιανῶν.

κατὰ δὲ τὸν διωγμὸν τοῦτον ἐμαρτύρησαν καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ πολλοί.

§ 15. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπῆλθεν εἰς Καππαδοκίαν καὶ ὁ τοῦ Καίσαρος Μαξιμίνου διωγμὸς δεινὸς καὶ ὀλέθριος, διαρκέσας ἀπὸ τοῦ 306—313. Τὸν δὲ ἐπὶ Λικινίου διωγμὸν περιγράφει ὁ μέγας Βασίλειος ὡς φρικωδέστατον καὶ βαρύτερον, καθ' ὃν πλεῖστοι Καππαδόκων ἐμαρτύρησαν.

§ 16. Περιελθούσης δὲ τῆς ἀρχῆς τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ, ἔληξαν μὲν οἱ διωγμοί, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐτάραττον τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς παῦσιν τούτων ἐγένοντο σύνοδοι ἐπισκόπων. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ τοπικῇ συνόδῳ παρευρέθη ὁ Καισαρείας Ἀγρικόλαος· ἐν δὲ τῇ κατὰ Ἀρείου πρώτῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ Λεόντιος ὁ Καισαρείας μετὰ τοῦ διακόνου αὐτοῦ Ἐρμογένους, ὃς καὶ συνέθετο τὸ ἐν Νικαίᾳ σύμβολον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Πρὸ δὲ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ὁ Λεόντιος ἐδίδαξε τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν Καισαρείᾳ τὸν Γρηγόριον καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς Ἀρμενίας καὶ οὕτως ἡ τῶν Ἀρμενίων Ἐκκλησία τούς τε θεσμοὺς καὶ τὰς διατυπώσεις καὶ τὸν ἐσωτερικὸν διοργανισμὸν παρέλαβε παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἱεραρχῶν Καισαρείας Καππαδοκίας, παρ' ὧν ἀπεστέλλοντο καὶ ἱεροὶ διδάσκαλοι πρὸς κατήχησιν αὐτῶν. Οὐ μόνον δὲ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἀλλὰ καὶ πάσης Ποντικῆς διοικήσεως ἢ Καππαδοκία ἦν μητρόπολις καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας ὁ ἀνώτατος καθηγεμὼν καὶ ἐπιστάτης καὶ ἑξάρχος. Ἡ δὲ Ποντικὴ διοίκησις περιελάμβανε τὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Φρυγίαν, μικρὰν Ἀρμενίαν, Πόντον τε καὶ Παφλαγονίαν καὶ Βιθυνίαν καὶ ἑνδεκα ἐπαρχίας ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοδορήτου, ἧτοι περιελάμβανε πλεον τοῦ ἡμίσεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

§ 17. Μετὰ τὸν Λεόντιον προέστη τῆς Καισαρέων Ἐκκλησίας ὁ πατὴρ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Σεβαστείας Εὐσταθίου Εὐλάλιος· μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Ἐρμογένης ὁ κατὰ διάμετρον ἐχθρὸς τῆς Ἀρείου κακοδοξίας καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Νικομηδείας Εὐσεβίου, οὗτινος ὀπαδοὶ Εὐσεβιανοὶ καλούμενοι καὶ τὰ τοῦ Ἀρείου φρονούντες ἐκ Καππαδοκίας ἦσαν Γρηγόριος ὁ Καππαδόκης, Γεώργιος ὁ Καππαδόκης, Θεοφρόνιος ὁ Τυάνων καὶ Ἀσιέριος ὁ σοφιστής.

§ 18. Τὸν Ἐρμογένην διεδέξατο ὁ Διάνοιος, ἀνὴρ τᾶλλα μὲν ἐνάρετος, ἀλλὰ πολλάκις ὑποχωρῶν τοῖς Ἀρειανοῖς καὶ ὑπογράφας μετ' αὐτῶν ἐν Ἀριμίνῳ ὁμολογίαν, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Βασίλειον μετὰ πολλῶν εὐσεβῶν Καισαρέων νὰ χωρισθῇ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ καίπερ παρ' αὐτοῦ βαπτισθέντα, ὡς καὶ τοὺς μοναχοὺς τῆς Ναζιανζοῦ νὰ χωρισθῶσι τῆς κοινωνίας τοῦ πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου Ναζιανζοῦ· ἀλλ' ἀμφότεροι μετεμελήθησαν ὡς μαρτυροῦσιν ὁ μέγας Βασίλειος καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

§ 19. Ὅτε δ' ἐβασίλευεν ὁ Ἰουλιανός, ἡ Καισάρεια περιέπεσεν εἰς παράλογον συμφορὰν, διότι ἐμίσει καὶ πρότερον ἐξάισιον μῖσος τοὺς αὐτῆς οἰκήτορας, ὡς πανδημεὶ χριστιανίζοντας καὶ πάλαι καθελόντας τοὺς παρ' αὐτοῖς ναοὺς καὶ τότε τὸν μόνον περιλειφθέντα ναὸν τῆς Τύχης, ἐφ' ᾧ κοινῇ πάντες οἱ Καισαρεῖς τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς ἐπειράθησαν, οἱ δὲ τῆς καθαιρέσεως αὐτουργοὶ δίκην ἔδοσαν οἱ μὲν θάνατον, οἱ δὲ τὴν πατρίδα φεύγειν καταδικασθέντες, ὡς λέγει ὁ Σφζομενός· ναοὺς δὲ ὀρθοδόξων ἢ κατέστρεφεν ἢ τοῖς εἰδωλόλατραις παρέδιδεν. Ἐπιδημοῦντος δὲ τοῦ Ἰουλιανοῦ οἱ Καισαρεῖς ἐδιχονόουν περὶ ἐκλογῆς διαδόχου τοῦ τελευτήσαντος Διανοίου, τέλος δὲ συμφωνήσαντες ἐξελεξαντο Εὐσέβιον, ἀνδρα ἐνάρετον καὶ ζηλωτὴν τῆς πίστεως· τότε ὁ Ἰουλιανὸς ἔπεμψεν ἀπειλητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς χειροτονήσαντας τὸν Εὐσέβιον ἐπισκόπους· ἀλλ' ὁ πατὴρ τοῦ Θεολόγου, Ναζιανζοῦ Γρηγόριος, κατέστειλε τὴν ὀρμὴν αὐτοῦ.

(ἔπεται συνέχεια)

ΤΟ ΚΟΤΥΑΙΟΝ

(Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῆς 2 Φεβρουαρίου 1904
ὑπὸ τοῦ πολυκλαύστου Ἰατροῦ **Χαραλάμπους Σιμεωνίδου** περὶ οὗ ἴδε «Ξενοφάνους» τόμ. Β', σελ. 332.

Κύριοι,

Ἀναμφιβόλως νῦν κατὰ πρῶτον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ γίνεται ὀπωσδήποτε λεπτομερῆς διάλεξις περὶ **Κοτυαίου**. Διὸ θὰ προσπαθήσω τὸ ἐπ' ἐμοὶ νὰ ἐκθέσω ἀκριβῶς τὴν πραγματικὴν τοῦ τόπου κατάστασιν, ἵνα κατανοηθῶσι καὶ ἐκτιμηθῶσι δεόντως καὶ αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ· πρὸ παντός θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ **οἰκονομικόν**, **ἐκπαιδευτικόν** καὶ **γλωσσικόν** κεφάλαιον.

Τὸ Κοτύαιον ἐκκλησιαστικῶς μὲν ὑπάγεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀγκύρας, διοικητικῶς δὲ εἰς τὸν νομὸν Προύσης, ὁποῦθεν ἀπέχει ἑκατὸν ἐνενήκοντα τρία χιλιόμετρα καὶ κεῖται νοτιοανατολικῶς ταύτης, ἀριθμεῖ δὲ περὶ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας κατοίκων. Τούτων τὸ τέταρτον περίπου ἀποτελεῖται ἐκ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, τουτέστι Ὀρθοδόξων, Ἀρμενίων καὶ Καθολικῶν. Οἱ ὁμογενεῖς καὶ ὁμόδοξοι διατηροῦσι μίαν καὶ μόνην Ἐκκλησίαν, τετιμημένην ἐπ' ὀνόματι τῶν «**Ταξιαρχῶν**» καὶ ταύτην πενιχρὰν ἐλάχιστα ἔχουσιν καὶ ἀνάξια λόγου εἰσοδήματα. Ἐχει πέντε ἱερεῖς, ὧν οἱ τρεῖς οὐ μόνον νὰ ὀμιλῶσι τὴν Ἑλληνικὴν ἀγνοοῦσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ συλλαβίζωσιν ἔτι λέξεις δὲν δύνανται. Ἐχειροτονήθησαν ἐλέω Θεοῦ καὶ ἀξιωμαμπῶ συγκαταβάσει τῶν ἐκάστοτε ἀρχιερέων. Ὁ εἷς, διότι κατάγεται ἐξ Ἀμισοῦ, ὀμιλεῖ τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς μορφώσεως τυγχάνει ὁμότιμος τοῖς συναδέλφοις αὐτοῦ. Μόνον εἷς ὁ καὶ τελευταῖος ἐκ πάντων διακρίνεται· εἶναι καὶ οὗτος, γόνος Κοτυαίου καὶ βλαστὸς τῶν Σχολῶν αὐτοῦ, ὁ μόνος ἀπταίστως ὀμιλῶν τὴν Ἑλληνικὴν, ὁ ἐκπληρῶν καὶ καθήκοντα ἱεροκέρυκος καὶ ἀντιπροσωπεύων εὐπροσώπως τὴν κοινότητα παρὰ τῇ διοικητικῇ ἀρχῇ, ἀπόντος τε καὶ παρόντος τοῦ Μητροπολίτου.

Τὸ ὁμογενές στοιχεῖον ἀποτελεῖται ἐξ ὑπερενεακοσίων οἰκογενειῶν, κατέχει συνοικισμὸν συμπαγῆ ἐν τῷ δυτικῷ καὶ ὑψηλοτέρῳ μέρει τῆς πόλεως καὶ φυσικῶς χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἄλλης πόλεως, ὁ δ' ἀρμενοκαθολικὸς συνοικισμὸς εὐρίσκεται ἐν τῷ κέντρῳ καὶ χαμαλωτέρῳ μέρει τῆς πόλεως, κύκλῳ δὲ περιστοιχίζεται ὑπὸ Ὀθωμανικῶν συνοικισμῶν. Σημειωτέον ὅτι τὸ Κοτύαιον συμπεριλαμβάνεται ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ πλέγματι τῆς Ἀνατολῆς.

Διατηροῦσιν οἱ ὁμογενεῖς μίαν ὀκτατάξιον Ἀστικὴν Σχολήν, ὅπου φοιτῶσι ὑπερδιακόσιοι μαθηταί, δυστυχῶς ὅμως χωλαίνουσιν, διότι τὸ προσωπικὸν δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀνάγκας αὐτῆς ἀποτελούμενον ἐκ τεσσάρων πτυχιούχων γυμνασίου καὶ δύο βοηθῶν ἀποφοίτων Σχολαρχείου. Καὶ ὡς δικαιολογία μὲν τῆς τούτης δυσαναλογίας μεταξὺ διδασκόντων τε καὶ διδασκομένων φέρεται ὅτι τὰ ἡμέτερα ἐκπαιδευτήρια ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῶν Ἀρμενίων εἶναι ὑποδεέστερα· πιστεύεται δὴλα δὴ ὅτι διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν τάξεων ἀνευ ἀναλόγου αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ προκύψῃ καὶ δημιουργηθῇ τι καλόν· ἐπιζητεῖται ἄλλαις λέξεσι τὸ εὖ ἐν τῷ πολλῷ· ἀντίληψις κατ' ἀρχὴν σφαλερὰ. Ἐγὼ δ' ὅμως τείνω νὰ πιστεύσω ὅτι ὑφίστανται λόγοι ὑλικώτεροι. Παρητήρηθη καὶ εἶναι φυσικόν, ὅτι εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις φοιτῶσι τὰ τέκνα τῶν ὀπωσδήποτε εὐπορούντων, οἵτινες ἀκριβῶς τυγχάνουσι καὶ οἱ ἰθύνοντες τὰ κοινοτικά. Τώρα ποῖα σχέσεις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκέψεων εὐνόητος.

Ἡ ὁμόδοξος Κοινότης Κοτυαίου ἔχει καὶ ἐν νηπιαγωγεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι πλέον τῶν τριακοσίων μαθητῶν· διδάσκουσι δὲ δύο τελειόφοιτοι σχολαρχεῖων λόγῳ αὐστηρᾶς οἰκονομίας, περὶ ἧς εὐθὺς ἀμέσως ἔσται ὁ λόγος. Τὸ κτίριον μέχρις ἐσχάτων ἦτο λίαν ἀκατάλληλον καὶ ἀνθυγεινόν, καθόσον ἀπετελεῖτο ἐκ μιᾶς καὶ μόνης αἰθούσης, πολὺ μικρᾶς ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν διδασκομένων. Τελευταίως μοίρα κακῆ καὶ αὐτὸ μετὰ τοῦ παρακειμένου καὶ συναφοῦς κτιρίου τοῦ Παρθεναγωγείου ἐγένετο παρανάλωμα πυρός· καὶ ἐν ᾧ προηγουμένως παρεπονούμεθα δι' ἀνεπάρκειαν, νῦν ἔχομεν τελείαν ἔλλειψιν. Εἶναι ζήτημα, ἂν ἡ Κοινότης ἰδίῳις ἀναλώμασι θὰ κατωρθώσῃ ν' ἀνεγείρῃ τὸ τρίτον τῶν ἀποτεφρωθέντων, ἐκτὸς ἂν προσέλθῃ συνεπίκουρος γενναϊοδωρὸς τις χεῖρ, τοῦθ' ὅπερ ἔχομεν πολ-

λους λόγους νὰ ἐλπίζωμεν κατόπιν τῶν δεουσῶν παραστάσεων, εἰς ἃς προέβη ἡ κοινοτικὴ ἀρχὴ παρὰ τοῖς ἀρμοδίοις, καὶ ἀναδειχθεῖσιν ἐπ' ἀγαθοεργίαις.

Τὸ παρθεναγωγεῖον, οὐ αἱ μαθήτριάς οὐδέποτε ὑπερβαίνουνσι τὰς τεσσαράκοντα, ἔχει μόνον τρεῖς τάξεις, συντηρεῖται δὲ ὑπὸ τῆς συντεχνίας τῶν Γουναράδων ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, οἵτινες παρὰ τὸν ἀξιέπαινον ζῆλον αὐτῶν δὲν δύνανται ἐτησίως νὰ διαθέσωσι πλέον τῶν τεσσαράκοντα Ὀθωμανικῶν λιρῶν. Τί σοβρὸν καὶ ἀξιόλογον δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου, ὅταν ὁ προϋπολογισμὸς ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ τῆς μιᾶς καὶ μόνης διδασκαλίας ἐπιβαρύνεται καὶ δι' ἐξόδων τῶν χορηγουμένων εἰς τὰς μαθητριάς διδασκικῶν βιβλίων καὶ τῶν τῆς καυσίμου ὕλης, εἶναι πρόδηλον.

Ἐξαιρουμένου τοῦ Παρθεναγωγείου, ἡ Κοινότης ὑπὲρ τῶν λοιπῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐτησίως διαθέτει μόνις τριακοσίας λίρας. Δὲν ἀναφέρω σταθερὸν ἀριθμὸν, διότι δὲν ἔχει μονίμους πόρους. Διὰ τοῦ εὐτελοῦς τούτου ποσοῦ μισθοδοτεῖ τοὺς ἐξ διδασκάλους τοῦ ἀρρεναγωγείου, τοὺς δύο τοῦ νηπιαγωγείου καὶ ἓνα παιδονόμον. Ἐκτὸς δὲ τούτου κατορθοῖ νὰ διανέμη δωρεὰν πάντα τὰ ἐν τῷ προγράμματι ἀναγραφόμενα διδασκικὰ βιβλία ἀνεξαίρετως εἰς πάντας τοὺς μαθητάς. Πῶς δὲ τοῦτο; ἀπλούστατον· διότι ἐπικρατεῖ τόση πενία παρ' ἀπάσαις ἐν γένει ταῖς τάξεσι τῆς Κοινότητος, ὥστε μόνις τοιούτοτρόπως κατορθοῖ ἡ Σχολὴ νὰ συγκεντροῖ τοὺς μνημονευθέντας ὀλίγους σχετικῶς μαθητάς. Ἐννοεῖται οὐδένα ἐπιβαρύνει διὰ δικαιωμάτων ἐγγραφῆς καὶ παρομοίων. Ἐκ τοῦ εἰρημένου ποσοῦ ἐξοικονομεῖ καὶ τὴν ἀγορὰν τῆς θερμαντικῆς διὰ τὸν χειμῶνα ὕλης. Λάβετε ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ἐξῆς: ἡ πόλις εὐρίσκεται χίλια μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς βορρᾶν τυγχάνει ἐντελῶς ἀκάλυπτος. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου δαπανῶνται καὶ ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐκάστοτε ἐπισκευὴν τῶν κτιρίων. Ἐν τῇ διαχειρίσει ἐπικρατεῖ αὐστηρότατον πνεῦμα οἰκονομίας. Κρίνατε κατόπιν τῶν ἐκτεθέντων πόσον ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς τῶν ἐκπαιδευτικῶν τούτων καθιδρυμάτων, ἐχόντων ἀνάγκας μὲν πολλαπλᾶς καὶ πολυειδεῖς, προσόδους δὲ εἰς εὐτελέστατον ποσὸν περιωρισμένας.

Ἦδη ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παράσχωμεν τὰς δυνατὰς πληροφορίας περὶ τῶν ὁμογενῶν τοῦ Κοτυαίου.

Οὗτοι δυστυχῶς κατατάσσονται εἰς τὴν χορείαν ἐκείνην τῶν ἀτυχῶν, οἵτινες ἀπὸ σεβαστοῦ χρόνου ἀπεξενώθησαν τῆς τιμαλφοῦς καὶ ἠδυφθόγγου αὐτῶν προπατορικῆς γλώσσης. Ἀπὸ πότε χρονολογεῖται ἡ σπαραξικάρδιος αὕτη γλωσσικὴ ἀποξένωσις καὶ ὑπὸ ποίας ἐκτάκτως καὶ ἰδιαζούσας περιστάσεις ἐγένετο, ἀγνοῶ, οὔτε ἔχω εἰδικότητά τινα περὶ τὰ τοιαῦτα· ὑποθέτω ὅτι θὰ σχετίζεται πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν νῦν ἀρχόντων αὐτῆς. Πασίγνωστός ἐστὶν ἡ παράδοσις περὶ τῆς γλωσσικῆς ταύτης μεταβολῆς, κατὰ πόσον δ' ὅμως ἔχεται ἀληθείας ἀγνοοῦμεν, ὅτι δ' ἐνέχει δόσιν ὑπερβολῶν δὲν ἀμφιβάλλομεν. Τὸ πραγματικὸν εἶναι ὅτι σήμερον πάντες ἐσμὲν τουρκόφωνοι. Βεβαίως θὰ ἦτο ἀγνωμοσύνη νὰ παραπονεθῶμεν, διότι γνωρίζομεν νὰ ὀμιλῶμεν τὴν ἐπίσημον τοῦ κράτους γλῶσσαν, ὅπερ παρέχει ἡμῖν ἀμυθῆτους ὑπηρεσίας ἐν ταῖς συναλλαγαῖς, ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἐν ταῖς σχέσεσιν ἡμῶν πρὸς τὰς ἀρχάς. Βαρυαλοῦμεν δ' ὅμως σφόδρα διότι ἀγνοοῦμεν τὴν ζηλευτὴν γλῶσσαν τῶν κλεινῶν προγόνων. Τὸ δὲ οἰκτρότερον καὶ μᾶλλον ἀξιοθρήνητον εἶναι ὅτι ἐκ τῶν ἐκτεθέντων καὶ ἐκτεθησομένων οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ὑποφώσκει ἐλπίς προσεχοῦς βελτιώσεως καὶ ποθητῆς γλωσσικῆς μεταβολῆς. Δὲν εἶμαι ἐκ τῶν ἀπαισιοδόξων· ἀλλ' ὅπου τὰ πράγματα λαλοῦσι ζοφερῶς, ἐκεῖ καὶ ὁ μάλιστα αἰσιοδόξος ὑποχωρεῖ. Δὲν ὑπάρχει οὔτε μία οἰκογένεια, ἐν ἣ νὰ ὀμιλῆται ἡ Ἑλληνικὴ, οὔτε ἄτομον ἄλλο ἐκτὸς τοῦ μνημονευθέντος ἱερέως. Θὰ πιστεύσητε ὁ μέλλω νὰ εἶπω; εἶμαι ὁ μόνος ἐκπαιδευθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς ἐν ἀνωτέραις Ἑλληνικαῖς Σχολαῖς· οὐδεὶς προηγῆθη ἐμοῦ· ἄγω τὸ τέταρτον ἔτος ἀφ' ὅτου ἀπεφοίτησα τοῦ Γυμνασίου, οὐδεὶς μὲ ἐμιμήθει· ὑπολαμβάνει τις ὅτι ἐκεῖ τὸ αἶσθημα ὑπνώττει. Ἀπ' ἐναντίας τυγχάνει ζωηρότατον, ἀκμαῖον. Τὸ κακὸν ἔγκειται ἀλλαχοῦ, καὶ ἂν ἀναζητήσωμεν θὰ εὕρωμεν αὐτὸ ἐν τῇ εἰδεχθεῖ πενίᾳ. Ἄξιοι θαυμασμοῦ καὶ συγχαρητηρίων θερμῶν μάλιστα τυγχάνουσιν οἱ Κοτυαεῖς, διότι θυσιάζουσι τόσον χρυσὸν ὑπὲρ τῶν Σχολῶν αὐτῶν. Οὔτε σκιά γεωκτημόνων καὶ κτηματιῶν ὑπάρχει ἐκ τῶν ἡμετέρων· σχεδὸν ἅπαντες ἀποζῶσι ἐκ τῆς καθημερινῆς αὐτῶν ἐργασίας. Καὶ ἐν ᾧ πρὸ τριακονταετίας εἶχον νὰ ἐπιδείξωσι καὶ ἑκατομμυριούχους, σήμερον ἀγνοοῦσιν οὐ μόνον τὸν πλούσιον, ἀλλὰ καὶ τί σημαίνει εὐπορος. Αἱ πλεῖσταί οἰκογένειαι εἶναι ἄστεγοι· δι' ὃ σύνθηες τυγχάνει φαινόμε

νον ἐν Κοτυαίῳ πενταμελὴς καὶ ἑπταμελὴς οἰκογένεια νὰ ἀσφυκτιᾷ ἐν ἐνὶ μόνῳ δωματίῳ.

Ἴδωμεν καὶ τὰ αἷτια τῆς δυστυχίας ταύτης.

Πρώτιστα πάντων διότι δὲν ἔχομεν γεωργικὰς χεῖρας. Ἡ γεωργία εἶναι τοῖς Ὀρθοδόξοις Κοτυαίου λέξις ἀνευ σημασίας· οὐχὶ διότι ὑπάρχει ἔλλειψις χώματος, τούναντίον ἀφθονεῖ, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν σημερινῶν κατόχων καὶ κατοπίων τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε σφοδροῦ φυλετικοῦ καὶ ἔθνικοῦ φανατισμοῦ ἦτο, φαίνεται, λίαν ἐπισφαλές οἱ Χριστιανοὶ νὰ παραμένωσιν ἐν χωρίοις· ὅθεν σνηθοροίσθησαν ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ τοῦτο μετὰ μεγίστης προφυλάξεως. Δυνάμεθα δὲ νὰ λάβωμεν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς ἐκ τοῦ ἐκατέρωθεν φανατισμοῦ προκυψάσης τρομοκρατίας ἐκ τῶν ἐξῆς.

Αἱ οἰκίαι οὕτω πῶς ἐκτίζοντο, ὥστε πολλαὶ τὸν ἀριθμὸν εἶχον κοινήν τὴν εἴσοδον, ἥτις ἐρμητικῶς ἐκλείετο περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐκαστος τοιοῦτος συνοικισμὸς εἶχε ἀπαραιτήτως ἐν ἐκκλησιδίῳ καὶ ἓνα ἱερέα· καὶ οὕτω ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἀκόμη συνοικοῦντες ἦτο δύσκολον τοῦλάχιστον εἰς τὰς γυναῖκας νὰ ἐπικοινωνῶσι πρὸς τὰς τῶν ἄλλων συνοικιῶν. Αἱ πρὸς τὰς δημοσίους ὁδοὺς συνοικίαι οὐδὲ μικρὰν ὀπὴν χάριν ἀερισμοῦ ἢ καὶ φωτισμοῦ ἄφινον, ἤγειρον πηχιαίους τείχους, φρούρια ὀλόκληρα. Ταῦτα φαίνονται βεβαίως ἡμῖν τοῖς μεταγενεστέροις καὶ ζῶσι κατὰ τὴν παροῦσαν χρονικὴν περίοδον μᾶλλον μῦθοι. Τὸ εὐχάριστον ὅμως τότε ἦτο, ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἀπετέλουν ἐν Κοτυαίῳ αὐτὸν τὸν κινητήριον τοῦ ἐμπορίου βραχίονα. Λέγων δὲ τότε ἐννοῶ πρὸ τριακονταετίας. Ἀφ' οἷου ὅμως ἤρξατο ἡ ἀθρόα μετανάστευσις Ὀθωμανῶν εἰς Τουρκίαν ἐκ διαφόρων ἄλλων ἐπικρατειῶν, ἤρξατο ὑποσκελιζόμενον καὶ ἐπομένως παρακμάζον τὸ ἡμέτερον στοιχεῖον, διότι οἱ νεήλυδες καλῶς ἐγνώριζον τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς βιοποριστικὰς τέχνας· κατὰ δίκαιον δὲ λόγον φυλετικὸν καὶ θρησκευτικὸν προετιμῶντο καὶ προτιμῶνται ὑπὸ τῶν ὁμοθρήσκων καὶ ὁμαιμόνων αὐτῶν. Οὕτω βαθμηδὸν ἄλλ' ἀκατασχέτως κατεστρέφοντο περιουσίαι. Ἄς δώσωμεν ἐνταῦθα καὶ μίαν ἐπιβαλλομένην λεπτομέρειαν. Οἱ ἡμέτεροι διακρίνονται διὰ τὴν ἐπιχειρηματικότητα καὶ τὸ θερμουργὸν αὐτῶν. Βλέποντες τὴν ἀντίδρασιν παρὰ τῶν νεοεθόντων διεκινδύνευσαν κολοσσιαῖα ποσὰ ἀπέ-

ναντι ἐλπίδος ἐλαχίστου κέρδους· ὑπὸ τοιούτους ὄρους ἐν μικρὸν ἀτύχημα ἢ ὀλίσθημα ἤρκει νὰ συντρίψῃ αὐτούς. Οἱ Ἀρμένιοι ὅμως καὶ οἱ Καθολικοὶ δειλότεροι ὄντες ἀπέβησαν καὶ συντηρητικώτεροι· ἢ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης στάσεως αὐτῶν οὐδὲν ἐκαρπώθησαν, ἀλλ' οὔτε ἀπώλεσαν.

Οἱ Ὀρθόδοξοι λοιπὸν παρὰ τὴν διακρίνουσαν αὐτούς δραστηριότητα, τὸν ζῆλον καὶ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τοῦ κέρδους παρουσιάζονται γυμνοὶ καὶ λίαν ἀσθενεῖς ἀπέναντι τῶν ἄλλων. Ἐὰν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν μὴ εἰσῆγετο ἡ βιομηχανία τῶν ταπήτων, πολὺ ζοφερωτέρην θὰ περιεγράφομεν σήμερον τὴν κατάστασιν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν ταπήτων καταγίνονται πάντες οἱ κάτοικοι Κοτυαίου· οἱ δὲ τάπητες οἱ ἐπεξεργαζόμενοι ἐν τοῖς ταπητουργεῖοις τῶν ἡμετέρων διακρίνονται διὰ τὴν κομψότητα καὶ τὸν καλαίσθητον συνδυασμὸν τῶν χρωμάτων, δὲν ἀναφέρω τὴν ποιότητα, διότι αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διανεμούσης τὸ ὑλικὸν ἑταιρείας.

Ἴνα συμπληρωθῇ τὸ οἰκτρολόγιον ἡμῶν οὕτως εἰπεῖν ἀναφέρομεν καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.

Ἀφ' οἷου ἤρξάμην ἀντιλαμβανόμενος τῶν περὶ ἐμέ, νομίζω ἢ ἐπαρχία Ἀγκύρας δὲν ἤξιώθη ποιμενάρχου ἀνταξίου τῆς ἱεραῆς καὶ ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν εἰργάσθη ὅπως ἔδει καὶ ὅπως ὑπεδείκνυον καὶ ὑπηγόρευον αἱ ἐλλείψεις τοῦ τόπου. Τινὲς μάλιστα τούτων ἐκλείσαν ἐρμητικῶς τὰ ὦτα εἰς τὰς φωνὴν ἀφείσας κοινοτικὰς καὶ ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας. Γινώσκω καλῶς ὅτι δὲν ἐκλήθη ἐνταῦθα νὰ πλέξω ἐγκώμια, οὔτε νὰ ἐκτοξεύσω Φιλιππουκούς· φρονῶ ὅμως ὅτι θὰ μοι ἐπιτραπῇ νὰ χαρακτηρίσω δεόντως τὰ πρόσωπα, ὧν ἡ δράσις στενωτάτα καὶ ἀμεσώτατα συνδέεται μετὰ τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Τοιοῦτοι δυστυχῶς ἐφάνησαν οἱ ποιμενάρχαι ἡμῶν. Δὲν εἶχεν ἄρα γε ἡ μήτηρ ἡμῶν Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δραστηριωτέρους ἀρχιερεῖς νὰ πέμψῃ ἐκεῖ, ὅπου ὁ τόπος φθίνει καὶ μαραίνεται ἐλλείψει ἀρχηγοῦ πρωτοβουλίας καὶ δραστηριότητος ἔχοντος; Διατὶ ν' ἀδικώμεθα; διατὶ νὰ μὴ τυγχάνωμεν τῶν νομίμων, ἀφοῦ ἀνελλιπῶς ἀποτίνομεν τὴν πρὸς τὴν μητέρα ἐκκλησίαν ὀφειλὴν ἡμῶν; Ἐὰν ἡ ἐπαρχία ἡμῶν μὴ χορηγῇ ἐπιχορήγησιν ἱκανοποιούσαν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀρχιερέως, ὡς διατείνονται οἱ ἀντιφρονοῦντες, τὴν εὐθύνην δὲν ὑπέχομεν ἡμεῖς,

ἀφοῦ ὑπάρχει ἀρμοδία ἀρχὴ δυναμένη νὰ ἐπενέγκῃ ὅποιανδήποτε αὐξομοίωσιν τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως ἢ μετατροπὴν τῶν ὁρίων τῆς ἐπαρχίας, ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου. Ἄλλως δὲν θὰ ἐθρηνοῦμεν ἴσως σήμερον τὴν ἀτυχίαν ἡμῶν καὶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἀποκαλύπτοντες τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν ἡμετέρων ποιμεναρχῶν.

Χάριν περιεργείας σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἐξαίρουμένου τοῦ Ἑσκή-
Σεχῆρ, ὅπερ κεῖται βορειοανατολικῶς τοῦ Κοτυαίου καὶ ἀπέχει δεκα-
τέσσαρας ὥρας, εἰς περιφέρειαν ἀκτῖνος τριῶν ἡμερῶν δὲν εὐρίσκεται
ἄλλη ὁμόδοξος κοινότης. Ὑπολαμβάνει τις ὅτι καὶ αὕτη ἢ φύσις κα-
τεδίκασεν ἡμᾶς εἰς ἀπομόνωσιν.

Ἦδη ἵνα συμπληρωθῇ καὶ ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς τῆς διαλέξεως ἡμῶν,
παρατιθέμεθα καὶ τινὰς συντόμους μὲν, ἀλλ' ἀπαραιτήτους στατιστι-
κὰς πληροφορίας περὶ τῶν κατοίκων Κοτυαίου καθόλου.

Τὸ ἐπικρατοῦν στοιχεῖον, ὡς εἴρηται, εἶναι τὸ Ὀθωμανικόν· ἐν-
τὸς τῆς πόλεως μόνον ἀπαριθμοῦνται εἰς πλεόν τῶν εἴκοσι πέντε
χιλιάδων ψυχῶν, τὰ δὲ περίχωρα πάντα ἀνεξαίρετως εἶναι ὀθωμα-
νικὰ καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς προμνημονευθείσης περιφερείας.
Ἀκριβῆ πινάκx τῶν ἐν τῇ πόλει προσκυνητηρίων αὐτῶν καὶ τῶν
ἱερῶν Σχολῶν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς τούτους φοιτῶντων δὲν δύ-
ναμαι νὰ παραθέσω ἐλλείψει θετικῶν περὶ τούτων πληροφοριῶν καὶ
γνώσεων. Ἀπὸ δεκαετίας ἤδη λειτουργεῖ καὶ ἐν ἐπίσημον ἡμιγυ-
μνάσιον Ὀθωμανικόν, ὅπου πάντες ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκευ-
ματος γίνονται δεκτοί. Καὶ οἱ μὲν ἰθαγενεῖς ὀθωμανοὶ σχεδὸν ἀπαν-
τες τυγχάνουσι γεωκτῆμονες καὶ κτηματῖαι, δι' ὃ καὶ δὲν ἐκαλ-
λιέργησαν οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰς βιοποριστικὰς τέχνας καὶ τὸ
ἐμπόριον, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας οἱ μέτοικοι τείνουσι νὰ καταλάβωσι
τὰ πρωτεῖα εἰς ταῦτα.

Οἱ Ἀρμένιοι μόλις ἀνέρχονται εἰς δισχιλίους. Διατηροῦσι δύο ἐκ-
κλησίας, μίαν πλήρη ἀστικήν Σχολὴν μετ' ἐπαρκοῦς καὶ εὐπροσώπου
προσωπικοῦ, ἐν Παρθεναγωγεῖον μετὰ τριῶν διδασκαλισσῶν καὶ ἐν
Νηπιαγωγεῖον. Αἱ Σχολαὶ αὐτῶν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται ὅτι
ὅτι λειτουργοῦσιν ἀνθηρῶς καὶ πληρέστατα ἐπιτυγχάνουσι τῆς
ἀποστολῆς αὐτῶν. Ἐκ τῶν Ἀρμενίων ὑπάρχουσι καὶ ἔμπο-
ροι, ἀλλὰ τυγχάνουσι στάσιμοι· οἱ πλεῖστοι τούτων μετέρχονται

τὸν μικροπωλητὴν καὶ ὑποδηματοποιόν. Γενικῶς ὅμως εἶναι εὐπο-
ρώτεροι τῶν ἡμετέρων καὶ διαιτῶνται ἀνετώτερον. Διακρίνονται ἢ
μᾶλλον χαρακτηρίζονται ἐπὶ φλυαρίᾳ καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον ἐπὶ
ἀπερισκεψία.

Οἱ Καθολικοὶ συμποσοῦνται εἰς ἑκατὸν πενήκοντα μόλις οἰκο-
γενείας. Ἐχουσι μίαν ἐκκλησίαν, ἐν Ἀρρεναγωγεῖον καὶ ἐν Νηπια-
γωγεῖον μικτὸν μετ' εὐαριθμῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Ἐσχάτως
πολὺ προσήγγισαν πρὸς τὸν Παπισμὸν ἀναγνωρίσαντες ὡς ὑπατον
ἀρχηγὸν τὸν Πάπαν. Πρὸς τὰ δόγματα αὐτοῦ ἀκόμη πληρέστατα
δὲν συμφωνοῦσιν· ἔχουσιν ὅμως στενωτάτην ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς
Ἰησοῦίτας· αἱ Σχολαὶ αὐτῶν ἔχουσι διαρρυθμισθῆ καὶ κανονισθῆ
κατὰ τὰς ὁδηγίας τῶν θεοσεβεστάτων τούτων ἀδελφῶν· ὁ προσηλυ-
τισμὸς προεχώρησε πλεόν τοῦ ἡμίσεος, δι' ὃ καὶ ἀπὸ τοῦδε θεωροῦ-
μεν αὐτὸν συντετελεσμένον. Οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ μία ἐπισήμως
ἀνεγνωρισμένη Ἰησοῦϊτικὴ Σχολή. Ἄπορον μάλιστα πῶς ἕως τῶρα
δὲν ἐπεχείρησαν τοῦτο, ἀφοῦ τὸ ἔδαφος πρὸ πολλοῦ προελειάνθη.
Ἴσως διότι δὲν τρέφουσιν ἐλπίδας μείζονος ἐπιτυχίας. Διότι ὁμολο-
γουμένως τοὺς μὲν Ὀρθοδόξους διακρίνει θρησκευτικὴ εὐλάβεια εἰς
βαθμὸν φανατισμοῦ, οἱ δὲ Ἀρμένιοι τρέφουσι ἀδιάλλακτον μῖσος
κατὰ τῶν Καθολικῶν θεωροῦντες αὐτοὺς ὡς ὁμαίμονας ἀρνησιθρή-
σκους καὶ ὡς τοιούτους καθυβρίζουσι· πρᾶγμα δ' ἀληθέστατον, ἀφοῦ
στενοὶ οἰκογενειακοὶ δεσμοὶ μεταξὺ πολλῶν οἰκογενειῶν τῶν δια-
πληκτιζομένων τούτων θρησκευτικῶν μερίδων δὲν ἔλειπον, καὶ οἱ
καθολικοὶ δὲ ἄχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν λειτουργοῦσι
ἀρμενιστί. Οἱ δὲ τελευταῖοι ἀνταποδίδοντες τὴν ὕβριν καλοῦσι τοὺς
πρώτους ὀπισθοδρομικοὺς καὶ φανατικούς. Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ πα-
ρόντος συμβαίνουσι, διόλου ὅμως ἀπίθανον εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον
νὰ παρουσιάσῃ ἡμῖν ὁ προσηλυτισμὸς ἑκπληξιν.

Ἦδη ἰδιαιτέρως ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τοῦ σεβαστοῦ καὶ ἀξιο-
τίμου ἀκροατηρίου ἐπὶ τὴν οἰκτρὰν διανοητικὴν γλωσσικὴν καὶ οἰ-
κονομικὴν κατάστασιν τῶν ἀτυχῶν ἐν Κοτυαίῳ ὁμογενῶν καὶ ὁμο-
δόξων ἡμῶν· ἂν μὴ τι ἄλλο βεβκίως τὸ αἶμα τὸ πατριωτικῶς καὶ
θερμουργῶς σφῦζον ἐν αὐτοῖς θὰ προσελκύσῃ ἰδιαζόντως τὸν οἶκτον
παντὸς ἀκρωμένου καὶ πληροφορουμένου περὶ τῆς καταστάσεως τού-
των πατριώτου. Βλέπετε ὅτι μέχοι τοῦδε πολλοὶ λόγοι συνεβάλλοντο

ὥστε δὲν ἔδειξαν σημεῖον ὑπάρξεως ἐπομένως προόδου· εἰς ἐπὶ πλέον λόγος νὰ ἐφελκύσῃ ζωηρὰν καὶ ἀμείωτον τὴν προσοχὴν τῶν δυναμένων καὶ ἐχόντων τὴν ἀγαστὴν προαίρεσιν νὰ δώσωσι ὠθησιν ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ βελτίω. Ὁ πατριώτης ὁ καλὸς βεβαίως δὲν ἀναμένει προτροπὰς ἵνα συνδράμῃ τὸν ὁμαίμονα καὶ πάσχοντα ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑποδειχθῇ αὐτῷ τοιοῦτος. Τὸ ἡμέτερον γένος εὐτυχῶς σεμνύεται, διότι ἀπαριθμεῖ γενναϊόδωρα καὶ μεγαλεπήβολα τέχνα μετ' αἰσθημάτων πατριωτικωτάτων καὶ τόσα ἀγαθοεργὰ σωματεῖα. Ἐγὼ δὲ τολμῶ νὰ ὑποδείξω αὐτοῖς τὸν πάσχοντα:

«*Εἶναι οἱ ὁμογενεῖς ἐν Κοτυαίῳ.*»

ΦΡΟΥΡΙΟΝ Η ΛΙΜΗΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

(ΤΑΝΥΝ ΚΟΝΤΖΕΣ)

ΥΠΟ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Σ. ΙΩΣΗΦΙΔΟΥ

Τελειοφοίτου τῆς Ἱατρικῆς.

Ὁ Κοντζές (ἐκ τοῦ τουρκικοῦ κοντζέ, ἤτοι κάλυξ) εἶναι κώμη τῆς Βιθυνίας παράλιος, κειμένη ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν Ὀλβιανὸν ἢ Ἀστακηνὸν κόλπον (τουρκιστὶ Ἰσμὶτ-κορφουζού, ἤτοι κόλπον Νικομηδείας) καὶ εἰς δίωρον περίπου ἀπὸ τῆς Νικομηδείας ἀπόστασιν. Πολιτικῶς ἀπ' εὐθείας ἐν τῆς διοικήσεως Νικομηδείας (μουτεσαριφλίκ) ἐξαρτωμένη, ἔχει ὑπὲρ τοὺς 1000 κατοίκους ἅπαντας Ἑλληνας, ὑπαγομένους ἐκκλησιαστικῶς τῇ μητροπόλει Νικομηδείας, συντηροῦντας τετρατάξιον ἀστικὴν σχολὴν μετὰ δύο διδασκάλων καὶ παρθεναγωγεῖον μετὰ δύο ὁμοίως διδασκαλισσῶν καὶ ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἀμπελοουργίαν, ναυτιλίαν καὶ μεταξοσκωληκοτροφίαν¹. Τινὲς δὲ τῶν κατοίκων τῆς κώμης, τὴν ἀρτοποιίαν μετερ-

¹ Τὰς περὶ Κοντζέ στατιστικὰς πληροφορίας παρέσχε μοι πάνυ προθύμως ὁ ἐξ ἀγίας Κυριακῆς τῆς Βιθυνίας φίλος ἰατρός κ. Ν. Ὁφθαλμίδης, ᾧ καὶ πολ- λάς περὶ Βιθυνίας εἰδήσεις μεταδόντι μοι, εὐχαριστῶ δημοσίως.

χόμενοι μεταβαίνουσιν εἰς Νικομήδειαν καὶ ἄλλας πόλεις καὶ νήσους τῆς Προποντίδος. Πρὸ ἐτῶν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα καὶ ναυπηγεῖον, ἐν ᾧ κατεσκευάζοντο πλοῖα φορτηγὰ καὶ μικρὰ ἀκάτια.

Καθ' ἃ ἐκ τῆς προφορᾶς καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἐθίμων ἐξάγεται οἱ κάτοικοι τῆς προκειμένης κώμης μετηνάστευσαν ἐκ τῆς νήσου Λέσβου, διότι προτάσσουσι τῶν ἀρσενικῶν κυρίων ὀνομάτων τὸ θηλυκὸν ἄρθρον, οἶον ἢ Κοῦρος, ἢ Γεώργης, ἢ Πέτρος κ.τ.έ. Κατὰ τὴν διασφζομένην ἐπιχώριον παράδωσιν ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου τῆς κώμης λόφου, ἔνθα μέχρι τοῦ νῦν ἐρείπια περιοχῆς τείχους καὶ κυστέρναι ὑπάρχουσιν, ἔκειτο ναὸς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ἐπὶ τινος δὲ κρήνης τῆς κώμης κατὰ τοὺς ἐκδότας τῶν Βιθυνικῶν¹ ὑπάρχει ἢ ἐπιγραφὴ ἤδε.

«Κρήνην στήσατο μητροπολίτης Νεόφυτος Ἰωαννίνηθεν Νικομηδείας περικαλλῆ Δευρὶ θεσπέσιον ποτὶ ναὸν τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγορίου Νεοκαισαρείας ἐοῖσι καμάτοισι.»

ἐν ἔτει αχθὸς Ἰωνίῳ.

Τὴν κώμην ταύτην ὁ Μελέτιος Ἀθηνῶν καλεῖ λιμένκ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου. «Εἶτα οἱ Μῦλοι, ἄκρα καὶ λιμὴν καὶ μετὰ τοῦτον ἕτερος λιμὴν Ἅγιος Γρηγόριος λεγόμενος καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων Κόντζα»². Τῶν δὲ Βυζαντινῶν ἱστορικῶν ὁ Γεώργιος Παχυμέρης³, καθ' ὅσον γινώσκω, ποιεῖται μνεῖαν τῆς κώμης ταύτης ἀποκαλῶν αὐτὴν φρούριον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καὶ λέγων ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β' ὁ Παλαιολόγος ἐξώρισεν εἰς αὐτὴν τὸν λατινόφρονα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην Βέκκον μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ τῷ 1293 μ. Χ.

Γρηγόριος Σ. Ἰωσηφίδης

τελειόφοιτος τῆς Ἱατρικῆς

¹ Βιθυνικὰ ὑπὸ Μ. Κλεωνύμου καὶ Χρ. Παπαδοπούλου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867, σελ. 91-92.

² Μελετίου Γεωγραφία, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ ἐν Βενετίᾳ 1807, τόμ. Γ' σελ. 122.

³ Ἐκδοσις Βόννης τόμ. Β' σελ. 103.

Η ΚΑΡΠΑΘΟΣ

Θέσις

Ἡ Κάρπαθος περιλαμβανομένη ἐν τῷ συμπλέγματι τῶν νοτιωτάτων Σποράδων ἐκτείνεται μεταξύ τῶν νήσων Κρήτης καὶ Ῥόδου. Εἶνε ἐπιμήκης ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν εἰς γεωγραφικὸν βόρειον πλάτος 35⁰, 54' καὶ νότιον 35⁰, 24', εἰς μῆκος ἀνατολικὸν 27⁰, 16 καὶ δυτικὸν 27⁰, 5' ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν Παρισίων. Ἔχει μέγεθος κατὰ προσέγγισιν μίλια 32 καὶ πλάτος 9 μετὰ περιφέρειας 75.

Ἱστορία.

Πρῶτοι τῆς Καρπάθου κάτοικοι μυθολογοῦνται οἱ Τιτᾶνες· ἀποικίαν ὁμῶς ἐν αὐτῇ ἴδρυσαν οἱ Φοίνικες καὶ Δωριεῖς. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων δὲ χρόνων ἐκαλεῖτο *Κάρπαθος* κατὰ τὴν ἀσφαλῆ μαρτυρίαν τοῦ ποιητοῦ Ὀμήρου, βεβαιοῦντος ὅτι γλαφυραὶ νῆες αὐτῆς προσῆλθον εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον καὶ ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατηγῶν Φειδίππου καὶ Ἀντίφου, υἱῶν τοῦ Ἄνακτος Ἡρακλέους Θεσσαλοῦ.

«Οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τε εἶχον Κράπαθόν τε Κάσον τε
καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν νήσους τε Καλύδνας,
τῶν αὖ Φειδίππος τε καὶ Ἄντιφος ἠγησάσθην,
Θεσσαλοῦ υἱε δὴ δὴ Ἡρακλεῖδαο ἄνακτος
Τοῖς δὲ τριάκοντα γλαφυραὶ νέες ἔστιχόωντο».

Ὁμ. Ἰλ. Β. 670.

Ἡ Κάρπαθος λοιπὸν αὐτονομίας πλήρους ἀπολάουσα κατὰ τοὺς Τρωϊκοὺς χρόνους ἠκμασεν ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ. Ἀρχῆθεν δὲ εἶχεν ὄν μα ἀξιόλογον Τετράπολις κληθεῖσα διὰ τὰς ἐν αὐτῇ τέσσαρας ὀνομαστάς πόλεις: Ποτίδαιον, Νίσυρος, Ἀρκεσία καὶ Βρυκοῦς. Ὁ δὲ μέγας γεωγράφος Στράβων περιγράφει ὅτι ἡ Κάρπαθος εἶχεν ὄνομα σπουδαῖον, «ἀφ' οὗ καὶ τῷ πελάγει ὄνομα ἐγένετο», μεταδώσασα τοῦτο εἰς τὸ Καρπάθιον πέλαγος. Ἡ νῆσος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐμφανίζεται κατοικουμένη ὑπὸ πολυπληθῶν κατοίκων. Ἐκ καιρικῶν ὁμῶς περιστάσεων συναπώλεσε μετὰ τῆς αὐτονομίας καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς πρόοδον καὶ περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν διάκρισιν διαφόρων φυλῶν εἰς ἀκαταλόγιστα

δὲ δεινὰ βαθμηδὸν περιπίπτουσα δὲν ἠδυνήθη νὰ διαπρέψη πλέον, ἀλλ' οὔτε ν' ἀνακτήσῃται τὴν προτέραν αὐτῆς εὐημερίαν· τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα λείψανα τοῦ πλούτου, τῆς τέχνης καὶ τῶν μεγαλοργῶν μνημείων αὐτῆς μετεβλήθησαν εἰς σωροὺς ἐρειπίων ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν τελευταῖον π. Χ. αἰῶνα τρομεροῦ καὶ ὀλεθρίου σεισμοῦ, τοῦ καταστρέψαντος τὴν νῆσον Ῥόδον.

Ὁ χριστιανισμὸς εἰσήχθη φαίνεται εἰς τὴν νῆσον εὐχερῶς, διότι οὐ μόνον τὰ μαρτυρολόγια οὐδενὸς μάρτυρος μνημονεύουσιν, ἀλλ' οὔτε ἡ ἱστορία οὔτε παράδοσις τις ἀναφέρει τι περὶ καταδιωγμοῦ τινος εὐαγγελιστοῦ, ἀλλ' ὁμῶς ἡ νῆσος ἀπετέλεσε μέλος τῆς Κιβυρατικῆς ἐπαρχίας, περιλαμβανούσης πάσας τὰς νήσους καὶ ἐχούσης ἑδραν ἀρχιεπισκοπῆς τὴν Ῥόδον, ἐξ ἧς ἐξηρτῶντο δέκα καὶ ἐπτὰ ἐπίσκοποι, ἐν οἷς βεβαίως καὶ ὁ Καρπάθου, καθόσον ἐπὶ τῆς Βυζαντιακῆς διοικήσεως ἡ Κάρπαθος ἀπετέλεσε μέλος τῆς δωδεκανήσου Μητροπόλεως, ἧς ἑδρα ἦν ἡ Ῥόδος.

Ἰπὸ δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἡ νῆσος ὑπέστη τὰ πάνδεινα· διὸ καὶ ὁ πατριάρχης Συμεὼν ἀπαντῶν πρὸς Πέτρον τὸν Ἐρημίτην ἔγραφεν. «Αἱ νῆσοί εἰσιν ὄσημέραι ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακηνῶν».

Ἡ νῆσος μετὰ ταῦτα περιέπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ τάγματος τῶν Ἰπποτῶν ἢ Νοσοκόμων, ἐφ' ὧν ἀνεκτήσατο νέαν ζωὴν καὶ ἀκμὴν ἀπολαύουσα ἡσυχίας καὶ ἀφυπνίσασα ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τὸ ἔνδοξον αὐτῆς παρελθὸν διὰ τῶν τεχνῶν, τῆς γεωργίας καὶ ἐμπορίας.

Ἐν δὲ τῇ περὶ τῆς Ῥόδου καὶ Κρήτης πολυετεῖ πάλῃ τῶν Τούρκων καὶ Ἐνετῶν πολλοὶ τῶν Κρητῶν προσέφυγον εἰς τὴν νῆσον τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου φεύγοντες. Ἡ νῆσος προσηρτήθη εἰς τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1538. Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὸν ΙΗ'. αἰῶνα ὑπέκυψε βαθμηδὸν εἰς ἀφόρητον δυστυχίαν, διότι ἡ νῆσος καὶ τοι ἔμεινεν ἡσυχος κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ὑπῆρξεν ὁμῶς καταφύγιον πολλῶν προσφύγων Κρητῶν, Κασίων, Καστελλοριζίων καὶ λοιπῶν καὶ πολλὰς ἀρπαγὰς καὶ δηλώσεις ὑπέστη ὑπὸ φιλαρπάγων φυλῶν ἐπὶ πειρατικῇ τραπεισῶν. Ἡ νῆσος ἐκυβερνήθη ἐπὶ τινα καιρὸν ὑπὸ τῶν ἀναλαβόντων αὐθορμήτως τὸ ἀξίωμα διοικητοῦ αὐτῆς, ἦτοι ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Γαλερίου Πελοποννησίου, τοῦ Καπετᾶν Κοσμᾶ Ὑδραίου (1822) καὶ

ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου *Μάρκου Μαλληράκη Κασίου* (1823). Κιτὰ δὲ τὸ 1828 ἐτάχθη ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν τῆς ἐπαρχίας Θήρας, ὑφ' ἣν ἐπολιτεύθη ἐπὶ τρία ἔτη 1828—1830.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως αἱ τὸ δουκάτον τοῦ Ἀρχιπελάγους ἀποτελοῦσαι μικρόνησοι δὲν ἐγένοντο δορυάλωτοι, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰρηνικῶς προσηρτήθησαν καὶ αὖθις εἰς τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν (1835), ὁ εὐκλεῆς Σουλτάνος Μαχμούτ ὁ Β' εὐηρεστήθη νὰ παράσχη αὐταῖς τὸ προνόμιον τῆς Μακτούς,* ἐπὶ ὑποτελεῖα ἀποκεκομμένου φόρου, ἐτησίως πληρωνομένου εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ῥόδου, εἰς ἣν καὶ αὖθις, ὡς καὶ πρότερον, ὑπήχθησαν.

Περιγραφή.

Ἡ Κάρπαθος ἔχει ἕνδεκα κόμας καὶ χωρία, πληθυσμὸν δὲ (κατὰ τὴν νέαν ἀπογραφὴν τῶν νοφουσίων) 8,500 κατοίκων. Πρωτεύουσα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1893 κατέστη ὁ λιμὴν Πηγαδίων (παρὰ τὸ ἀρχαῖον Ποτίδαιον). Ἐν δὲ τῇ κόμῃ Ἀπερείφ ἀίρεται μεγαλοπρεπῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Καρπάθου, «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», «Χρυσοπολίτισσα» ἐπικαλουμένη, παραπλευρῶς δ' αὐτῆς κομψὸν οἶκημα, ἐν ᾧ ἐδρεύει ὁ Μητροπολίτης καὶ λειτουργεῖ τὸ ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ πνευματικὸν καὶ μικτὸν δικαστήριον. Καθῆκον ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ δικαίας εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν, ὅπως κηρύζωμεν καὶ ἐν ταῖς στήλαις τοῦ «Ξενοφάνους» τὴν παντὸς ἐπαίνου ὑπερτέραν δραστηριότητα καὶ ὅλως πατρικὴν ἀταπάρνησιν τοῦ ἀπὸ ὀκταετίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἀρχιεπισκοποῦντος Σεβασμιωτάτου κ. Ἀγαθαγγέλου, ὅστις ἔχων πλήρη συναίσθησιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ὑπουργήματος ἰθύνει μετ' ἄκρας συνέσεως καὶ μεγάλης πατρικῆς στοργῆς τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον ἀπολαύων ἀμερίστως τῆς γενικῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Φυτικὴ κατάστασις.

Ὁ λαμπρὸς ὀρίζων τῆς Καρπάθου, ὁ ζοογόνος ἀήρ, τὸ εὐκραές κλίμα, τὰ διαυγέστατα, ἄρθονα καὶ κητάψυχρα αὐτῆς ὕδατα, ἡ γονιμότης τῆς γῆς, τὰ ἐξαιρέτα αὐτῆς προϊόντα, ἡ τερπνὴ καὶ εὐά-

* Ἴδε Αὐτ. ἱραδὲν ἐν τοῖς Καρπαθιακοῖς ὑπὸ Ἑμμ. Μανωλακάκη.

ρεστος θέσις τῶν κωμῶν καὶ χωρίων, ἡ ζωηρότης καὶ τὸ εὐρωστον τῶν κατοίκων, παριστᾶσι τὴν νῆσον ἀξίαν θαυμασμοῦ καὶ περιεργίας. Πρὸ παντὸς δὲ περιηγούμενός τις αὐτὴν περὶ τὰ μέσα τῆς ἀνοιξέως καθ' ἕκαστον αὐτοῦ βῆμα ἀπαντᾷ τερπνὰς τοποθεσίας αἰσθανόμενος ἐνθουσιώδη ἡδονήν, ὥστε νομίζει ὅτι ἡ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ εἰκὼν δὲν εἶνε ἀληθής, ἀλλὰ φαντασίας ἀποτέλεσμα. Παρὰ τὴν ἔκτακτον ὁμως εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους αὐτῆς καὶ τὸ θαυμάσιον κλίμα εἶναι κακῶς κεκαλλιεργημένη, καίτοι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ κατ' αὐτὸν ἔτι τὸν μέσον αἰῶνα διέτρεφεν ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῆς μέγαν πληθυσμὸν κατοίκων, σήμερον δὲ μόλις παράγει τὸ τρίτον τῶν ἀναγκαιούτων πρὸς διατροφήν τῶν ἐναπομεινόντων ὀλιγίστων κατοίκων αὐτῆς ἔνεκα τῆς παντελοῦς παραμελήσεως τῆς γεωργίας.

Ἠθικὴ κατάστασις.

Τὸν ἀρχαῖον λαὸν τῆς νήσου, τὸν ἐπὶ φιλομαθείᾳ καὶ φιλοπονίᾳ διακριθέντα, διεδέξατο οἰκισμὸς χλιαρὸς, βραδὺς καὶ ὀκνὸς πρὸς τὴν σπουδὴν, ἀπρόθυμος δὲ πρὸς τὴν βιοτικὴν εὐημερίαν καὶ προαγωγὴν. Πᾶσαι αἱ ἰδιότητες αἱ χαρακτηρίζουσαι τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους κατοίκους τῆς νήσου ἐξέλιπον, ἀδράνεια δὲ διεδέξατο τὴν προτέραν εὐημερίαν καὶ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας παχυλὴ καὶ ζοφερὰ ἀμάθεια ἐπεκάθησεν ἐπὶ τῆς νήσου. Ὁ παῖς ὁ μαθήσεως ὀρεγόμενος, ἦτις παρείχετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ ἀναλφabethτων ἱερέων, εἰσῆρχετο εἰς τὰ κατ' ὄνομα μόνον σχολεῖα αὐτῶν καὶ ἐδιδάσκετο ὑπὸ τὸν φόβον τῆς ράβδου καὶ τοῦ φάλαγγος τὴν φυλλάδα ἀρχόμενος ἀπὸ τὸ «Σταυρὲ βοήθει μοι», μεθ' ἣν προυβιβάζετο εἰς τὴν ὀκτώηχον, εἶτα εἰς τὸ ψαλτήριον καὶ ἐπὶ τέλους μετὰ μακροχρόνιον φοίτησιν εἰς τὸν ἀπόστολον, ὅτε «ἐξεσχολοῦσε τὰ γράμματα». Τοσαύτης δ' ἀμαθείας ἐν τῇ νήσῳ προυπαρχούσης, χαίροντες βλέπομεν ἤδη ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἱκανοὶ εὐρηνται λόγιοι ἑαυτοῦς τε τιμῶντες καὶ τῇ πατρίδι τιμὴν περιάπτοντες, εὐάριθμοι μὲν διδάκτορες τῆς νομικῆς καὶ φιλολογίας, πλεῖστοι δὲ τῆς ἱατρικῆς καὶ πλειότεροι ἐλληνοδιδάσκαλοι, δημοδιδάσκαλοι, γραμματεῖς καὶ λόγιοι.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν λογίων, οἵτινες τιμῶσι τὴν πατρίδα αὐτῶν,

εὐρίσκονται καὶ ἕτεροι, οὐχὶ μὲν ἀρτίαν μὀρφωσιν κεκτημένοι, ἀλλὰ σχετικὴν, καὶ ἐμφορούμενοι φιλομούσων καὶ φιλοθρήσκων αἰσθημάτων, ὧν ἕνεκα ἀπέβησαν καὶ ἀποβαίνουσι τῇ νήσῳ καὶ ἰδίᾳ τῇ γενετείρᾳ αὐτῶν λίαν εὐεργετικοί. Παραλείπων νὰ ἀναφέρω πλείστους ὅσους τοιούτους περιορίζομαι εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, τὸν ἀξιότιμον κύριον Ἀνδρέαν Παπᾶ Σακελλιάδην, ὅστις τέκνον ὦν ἱερέως σεβαστοῦ καὶ εὐσεβοῦς καὶ ἀνατραφεὶς «ἐν παιδείᾳ καὶ νοηθείᾳ Κυρίου» παρέσχε πλειστάκις καὶ παρέχει τῇ πατρίδι αὐτοῦ τὰ τροφεῖα. Καὶ ὅτε μὲν ἀποστέλλει αὐτῇ βιβλία δι' ἀπόρους νέους, ὅτε δὲ συντελεῖ ὡς ἐκ τῆς τιμητικῆς θέσεως, ἣν κατέχει ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν, εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἐπιμελῶν καὶ χρηστῶν νέων εἰς τὸ τῆς Πάτρμου Ἱεροδιδασκαλεῖον. Τὸ δὲ σπουδαιότατον πάντων, δι' ὅπερ θὰ ἔχη αἰωνίως τὴν πατρίδα αὐτοῦ εὐγνωμονοῦσαν, ἐστὶν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ δραστηριότης, ἣν ἐπεδείξατο πρὸς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος προσενεγκῶν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ταμείου γενναίαν συνδρομὴν πρὸς κατασκευὴν τοῦ γυναικωνίου αὐτοῦ.

Ἐν Βολάδι Καρπάθου τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1905.

Γεώρ. Ἡλ. Ζαβόλας
Δημοδιδάσκαλος

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Θράκην καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν
πρὸς περισυλλογὴν δημοτικῶν ᾠδμάτων
μουσικῆς περιοδείας.

(Β' Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ «Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ» Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1905.)

Ἐξοχώτατε Κύριε Πρεσβευτά,
Φιλόμουσον ἀκροατήριον.

Παρ' ἡμῖν ὑπάρχει δυστυχῶς ἡ ἐσφαλμένη γνώμη, ὅτι πᾶσα μουσικὴ παραγωγή καὶ πᾶν αὐτῆς εἶδος ἀδιακρίτως δύνανται νὰ μορφώσωσι καὶ νὰ διαπαιδαγωγήσωσι τὴν νεολαίαν, κατὰ συνακολουθίαν δὲ καὶ τὴν κοινωνίαν, ἀρκεῖ μόνον τὰ ἐκτελούμενα μουσικὰ τεμάχια νὰ παράγωσι τέρψιν τινὰ εἰς τὴν αἴσθησιν. Ἐκ τῆς ἀρχῆς

δὲ ταύτης ὀρμώμενοι οἱ οὕτω φρονούντες παρέχουσι τῇ νεολαίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ πᾶσαν τυχοῦσαν παραγωγὴν ὡς μουσικὴν τροφήν.

Ἄλλ' ἡ ἀπλή τέρψις δὲν ἀρκεῖ καὶ μόνη ἐν τῇ μουσικῇ. Ἀπατώμεθα δὲ μεγάλως οὕτω φρονούντες. Πρέπει μετὰ τῆς τέρψεως νὰ ἐπιδιώξωμεν καὶ τὸ ὠφέλιμον. Πᾶν δὲ τερπνὸν δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ὠφέλιμον. Περὶ τὴν μουσικὴν συμβαίνουσι περίπου ὅ,τι καὶ περὶ τὰ ἐδέσματα· ὑπάρχουσι μουσουργήματα, ἅτινα ἐξόχως μὲν τέρπουσιν, ἀλλὰ δὲν ἀποβαίνουσι καὶ «πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς ψυχικὴν ὠφελειαν», ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Τοιαῦτα εἶναι τὰ μέλη τοῦ Βοκκαίου, καὶ τὰ ἄλλα κορδακικὰ ὀθνείων τινῶν μουσικῶν ἔργων, ἐν ᾧ τούναντίον ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ἅπερ οὐ μόνον τέρπουσιν, ἀλλὰ καὶ ἠθοπλαστικὰ ἀποβαίνουσιν. Ἡ μουσικὴ παραγωγή τῆς Δύσεως πολλὰ τοιαῦτα ἠθοπλαστικὰ μουσουργήματα περιλαμβάνει, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν εἶναι γνωστὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀντίθετα τούτων.

Ὡς πρὸς τὴν ἠθοποιὸν, ἔθνοποιὸν καὶ ἀνδροποιὸν δύναμιν καὶ ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ὑπῆρξε πάντοτε πηγὴ ἀκένωτος. Ἡ μουσικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶχε τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἠθοπλαστικὴν δύναμιν, ὥστε αἱ ἐφορεύουσαι αὐτὴν Μελπομένη καὶ Πολύμνια παρίσταντο διὰ πνευματικῶν συμβόλων ὑψίστης σπουδαιότητος καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν σοβαρῶς ἠτένιζον. Θεὸν δὲ τῆς μουσικῆς παρεδέξαντο οὗτοι Ἀπόλλωνα τὸν Μουσηγέτην. Ἡ ἐπίσημος δ' ἐπίβλεψις τῆς πολιτείας ἐν τῇ μουσικῇ ἦτο ἄγρυπνος παρ' αὐτοῖς. Ὅτε ποτὲ ὁ διάσημος μουσικὸς Τιμόθεος ἔκρουσεν ἐν Σπάρτῃ μέλος τι διὰ πολυχόρδου λύρας, οἱ ἔφοροι θραύσαντες τὰς πλεοναζούσας κατὰ τοὺς ἐγχωρίους νόμους χορδὰς εἶπον αὐτῷ. «Μὴ κακούρει τὴν μουσικήν». Παντοιοτρόπως λοιπὸν οἱ δαιμόνιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες προσεπάθουν, ἵνα τὴν μουσικὴν καταστήσωσιν ἀπαραίτητον στοιχεῖον ὑγιοῦς ἐκπαιδεύσεως καὶ δραστηκώτατον ὄργανον τῆς ἐν παντὶ ἐπιδιωκομένης ψυχικῆς ὠφελείας.

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ ῥητῶς μνημονεύει τὸν τρόπον τῆς μουσικῆς διδασκαλίας ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει. Οἱ μουσικοδιδάσκαλοι τῶν χρόνων ἐκείνων ἀντὶ νὰ δώσωσιν εἰς ἄδασεῖς ἔτι μικροῦς μαθητὰς μουσικὰ ὄργανα πολλῶ ὑπέρτερα τῆς ἡλικίας καὶ τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως (ἐπέπρωτο δὲ καὶ τὸν νεωτερισμὸν τοῦτον νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν), τούναντίον ἐδίδασκον τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα

ἀγαθῶν μελοποιῶν ποιήματα, ὥστε διὰ τῶν ῥυθμῶν καὶ τῆς ἀρμονίας τούτων νὰ καταστήσωσι τοὺς παῖδας καὶ ἡμερωτέρους καὶ εὐρυθμότερους καὶ εὐαρμωστοτέρους καὶ νὰ ἐπιμελῶνται τῆς σωφροσύνης.

Ἄλλὰ πῶς ἐπετύγχανον τὰ θαυμάσια ταῦτα καὶ μεγαλοεργὰ ἀποτελέσματα οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι; Ὑπάρχουτιν εὐτυχῶς ἀρχαῖοι φιλόσοφοι καὶ εἰδικοί μουσικοὶ συγγραφεῖς, οἵτινες καθορίζουσιν ἀρκούντως σαφῶς καὶ ὠρισμένως τὰ εἶδη τῶν ποικίλων μουσικῶν κλιμάκων, τῶν ῥυθμῶν καὶ τῶν παντοίων ἄλλων τεχνικῶν στοιχείων, ἅτινα ἀπειργάζοντο παρ' αὐτοῖς τὴν μουσικὴν ἠθοποιόν, ἐθνοποιόν, καὶ ἀνδροποιόν.

Τὸ τοιοῦτον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη οἱ σοφοὶ τῆς Δύσεως καὶ οἱ κορυφαῖοι αὐτῆς μουσικοὶ καὶ μουσικολόγοι κατενόησαν. Διὰ τοῦτο δὲ ἤρξαντο ἀπὸ τινος οὐ μόνον ἡ σπουδὴ καὶ ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων μουσικῶν συγγραφέων. ἄλλὰ καὶ ζωηρὰ τις τάσις πρὸς περισυλλογὴν καὶ ἔρευναν καὶ τῶν διὰ τῆς παραδόσεως ἀπανταχοῦ περισφωζομένων δημοτικῶν ᾠσμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐν οἷς, κατὰ τὴν κοινὴν πάντων ὁμολογίαν, ἀνευρίσκονται πολὺτιμα λείψανα τῆς ἐθνοποιου καὶ ἠθοποιου τῶν ἀρχαίων μουσικῆς. Καὶ ὅποια μὲν τὰ διασωθέντα πολὺτιμα ταῦτα λείψανα τῆς μουσικῆς τῶν ἀρχαίων πρὸ τινων ἡμερῶν ἀνεκοίνωσα ἤδη τὰ δέοντα ἐν δυοῖς εἰδικαῖς συνεδρίασι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.¹

Νῦν δὲ σκοπὸν ἔχω ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν, φίλοι ἀκροαταί, ἐντυπώσεις ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Βιθυνίαν πρὸς περισυλλογὴν δημοτικῶν ᾠσμάτων μουσικῆς περιόδου μου. Αἱ τοιαῦται ἐν μουσικαῖς περιοδείαις περισυλλογαὶ δημοτικῶν ᾠσμάτων πρέπει νὰ θεωρῶνται τοσοῦτον σπουδαῖαι ὅσον καὶ αἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων διενεργούμεναι ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαί. Ὁ μὲν ἀρχαιολόγος ἐκ τῆς γῆς ἀνορύττει τεμάχια τῶν πλαστικῶν τεχνῶν τῶν ἀρχαίων, ὁ δὲ μουσικολόγος συλλογεὺς ἀπὸ τοῦ ἀρχαίζοντος στόματος τοῦ λαοῦ λείψανα τῆς μουσικῆς αὐτῶν. Ἀρχαιολόγος ἄρα καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος ἐν τῷ τελικῷ ἀποτελέσματι.

Πέρυσι, φιλόμουσον ἀκροατήριον, ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐξέθηκα

¹ Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς ἐμῆς Συλλογῆς τῶν 260 δημῶδων Ἑλληνικῶν ᾠσμάτων. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

τὰ κατὰ τὴν μουσικὴν περιοδείαν μου ἀνὰ τὰ χωρία τῆς Θράκης,¹ γενομένην τῇ 28 Ἰουλίου τοῦ 1903. Συνέχεια δὲ αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ ἀνὰ τὰ χωρία τῶν ἐν Βιθυνίᾳ μητροπόλεων Νικαίας, Νικομηδείας καὶ Χαλκηδόνος ἐπιχειρηθεῖσα, περὶ ἧς τὴν ἐσπέραν ταύτην θελω ὀμιλήσει.

Μετὰ τὴν ἀνὰ τὰ Θρακικὰ χωρία ἐπίσκεψίν μου, ἀπῆλθον εἰς τὰ Βιθυνικὰ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ 9 Αὐγούστου τοῦ 1903. Ἐπέσπευσα δὲ τὴν ἀναχώρησιν, ἵνα δυνηθῶ νὰ παραστῶ καὶ εἰς τὴν πάνδημον θρησκευτικὴν πανήγυριν τῆς Νικαίας, τὴν τελουμένην τῇ 15 Αὐγούστου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἀναχωρήσας λοιπὸν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Χαϊδάρ-Πασσᾶ καλὸν ἐθεώρησα νὰ σταθμεύσω πρότερον ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον ἐσπέραν ἐν Νικομηδείᾳ, διότι ἐσκόπουν καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν ὑπαγόμενα χωρία νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ ἔδει ὡς ἐκ τούτου νὰ προπαρασκευάσω τὸ ἔδαφος τῶν κατὰ τόπους ἐπισκέψεών μου.

Εὖρον εὐτυχῶς ἐνταῦθα πολλοὺς προθύμους δυναμένους νὰ υποβοηθήσωσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἡμετέρου ἔργου. Ἐκ τούτων ἀναφέρω πρωτίστως τὸν σοφὸν συγγραφέα καὶ πολὺν τῆς Νικομηδείας Μητροπολίτην, κ. Βρυέννιον. Μετὰ μίαν λοιπὸν ἡμέραν ἐν Νικομηδείᾳ διαμονὴν ἀνεχώρησα εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα μου, Ὁριάνιοι τῆς Βιθυνίας, ἵνα ἐντεῦθεν μετ' ἄλλων συμπολιτῶν πανηγυριστῶν ἀπέλθω εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Νικαίας.

Ἄλλὰ σοβαρὸν ἀντίπαλον πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἔσχον τὴν βροχὴν, διαρκέσασαν ἐπὶ μίαν περίπου ἑβδομάδα. Τὴν Νίκαιαν ἐπεσκέφθην καὶ πρὸ ὀκτακαίδεκα ἐτῶν δευτεροετῆς ὢν μαθητῆς τοῦ Γυμνασίου Ἀθηνῶν. Ὁ γνωστὸς ἐρευνητῆς τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας κ. Γ. Λαμπάκης ἀνέθηκέ μοι νὰ ἐρευνήσω, ἂν ὄντως ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Νικαίας ἐσώζετο σπανία τις ἐπιγραφή. Τὴν παράκλησιν λοιπὸν τοῦ φίλου ἀρχαιολόγου ἐκπληρῶν εἶχον τότε ἐπισκεφθῆ τὴν Νίκαιαν, ὅτε οὐ μόνον τὴν ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης ἐπιγραφὴν εὖρον ἀκεραίαν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀρχαίων καὶ χριστιανικῶν χρόνων ἑνδοξὰ κειμήλια ἐκ τοῦ

¹ Ἡ διάλεξις αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῳ Ἀγῶνι τοῦ 1904 (ἀριθμ. 292, 293, 298, 299, 302 καὶ 303).

σύνεγγυς ἐθαύμασα. Ἄλλ' ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἰσχυρῶς εἶχον διαφυλάξει ἐν ἐμοὶ τὴν μνήμην τῶν κατὰ τὴν 15 Αὐγούστου τελευμένων διασκεδάσεων καὶ ἄλλων μουσικῶν ἐκτελέσεων τῶν ἐκ πάντων σχεδὸν τῶν Βιθυνικῶν χωρίων, κωμοπόλεων καὶ πόλεων προσερχομένων φιλεόρτων.

Τὸ ἐκ τῆς βροχῆς λοιπὸν κώλυμα ὑπῆρξέ μοι σπουδαία ἀπώλεια πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ μου καθόσον καὶ τὸ ἐξ Ὀρτάκιοι εἰς Νίκαιαν διάστημα δὲν ἦτο καὶ μικρόν· δύο ἡμέραι ἐχρειάζοντο καὶ αἱ ὁδοὶ εἰσὶν καὶ οὐκ ὀλίγον ἀνώμαλοι.

Ἐν τούτοις αἱ θρησκευτικαὶ αὐταὶ πανηγύρεις χρησιμεύουσιν οὐ μόνον ὡς τόποι χαρακτηριστικῶν μουσικῶν ἐκδηλώσεων καὶ λαϊκῶν ὤδαιων, ἀλλὰ ζωηρότατα ὑπενθυμίζουσιν ἡμῖν ἀμυδρῶς πως καὶ τοὺς διασήμους τῆς ἀρχαιότητος πανελληνίους ἀγῶνας. Γνωστὸν ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες συνείθιζον νὰ φαιδρύνωσιν ἀπάσας σχεδὸν τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις δι' ἀγῶνων γυμναστικῶν, μουσικῶν, ποιητικῶν καὶ φιλολογικῶν. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι εἶχον τὴν αὐτὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν, ἣν εἶχε καὶ ἡ θρησκεία. Ὅπου ἑορτῆ, ἐκεῖ ἀγῶν, ἐκεῖ θυσία θεοῦ τινος ἢ ἥρωος, καὶ ὅπου ἑορτῆ καὶ θυσία, ἐκεῖ καὶ μουσικὴ καὶ χορικὰ ἄσματα. Οἱ δὲ Πυθικοὶ ἀγῶνες τῆς ἀρχαιότητος, ἐπίσης εἶναι γνωστὸν ὅτι, ἦσαν καθαρῶς μουσικοί. Ἐν Δελφοῖς συνηθροίζετο ἅπαν σχεδὸν τὸ ἄνθος τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου ἐνθουσιῶν ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν ἀγῶνων καὶ ἐπευφημοῦν ζωηρῶς τοὺς ἀγωνιζομένους μουσικούς, ὑπὲρ ὧν μουσοτραφεῖς ἡγεμόνες καὶ βασιλεῖς καὶ ἄλλοι περιώνυμοι ἄνδρες ἐφιλοτιμοῦντο νὰ δαπανήσωσι τὸν πλοῦτον αὐτῶν ἀνακηρυττόμενοι καὶ μεγάτιμοι χορηγοί.¹

Καὶ αἱ νεώτεραι λοιπὸν θρησκευτικαὶ πανηγύρεις, μιμήματα οὖσαι τῶν ἀρχαίων πανδημῶν ἀγῶνων, παρουσιάζουσι πλῆθος μουσικῶν ἐκδηλώσεων, ἐξ ὧν ἡ μουσικολογία δύναται πλεῖστα ὅσα μουσικὰ

¹ Ἐν τοῖς Δελφικοῖς ἀγῶσιν οἱ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνοι κατεῖχον τὴν πρώτην θέσιν. Ὁ συνθέτης τοῦ καλλίστου ὕμνου ἐβραβεύετο καὶ τὸ μουσοῦργημα αὐτοῦ ἀνεγράφετο εἰς οἰκεῖον τόπον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὗτος δὲ εἶνε καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη ἀνεκάλυψεν ἐν Δελφοῖς τεμάχια πλακῶν, ἐν οἷς ἦτο ἐγκεχαραγμένος ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα μετὰ ἀρχαίων ἀλφabethικῶν μουσικῶν σημείων.

κειμήλια νὰ περισυλλέξῃ ἀραιομένη ἐκ τούτων καὶ πολύτιμα μουσικὰ διδάγματα.

Τὸ μέγα λοιπὸν ἀτύχημα τῆς φοβερᾶς βροχῆς ἠνάγκασέ με νὰ στερηθῶ τῆς τόσον πολυτίμου ταύτης εὐκαιρίας τροποποιῶν οὕτω κατ' ἀνάγκην τὸ δρομολόγιον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ εἶχον διαχαράξει. Καὶ οὕτως ἀντὶ νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Νικαίας ἐπεσκέφθην τὰ χωρία τῆς Νικομηδείας. Μετὰ ὀλιγοήμερον λοιπὸν ἐν Ὀρτάκιοι διαμονὴν ἔλαβον ἐν πρώτοις τὴν πρὸς Ἀδάπαζαρ ἄγουσαν (24 Αὐγούστου) συνοδὸν ἔχων καὶ τὸν ἀδελφόν μου Θεοχάρην.

Ἀδάπαζαρ.

Τὸ Ἀδάπαζαρ εἶναι ἡ μεγαλειτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας, εἰς ἣν καὶ πολιτικῶς καὶ θρησκευτικῶς ὑπάγεται. Εἰς τὰ πρόθυρα αὐτοῦ εὐρισκόμενος μένει ἐκστατικὸς ὁ ξένος ἐπὶ τῇ θεᾷ τῆς μεγάλης Βυζαντιακῆς γεφύρας, Πέσ-κιοπροῦ καλουμένης, ἧς κάτωθεν ἔρρεεν ἄλλοτε ὀρμητικῶς ὁ Σαγγάριος, ἡ τὰ ὕδατα τῆς Βοάνης λίμνης (Σαπάντζα κιολοῦ). Τὸ Ἀδάπαζαρ ἐπὶ εὐρυτάτης καὶ εὐφορωτάτης πεδιάδος εὐρισκόμενον περιβάλλεται ὑπὸ δύο ποταμῶν, ἧτοι τοῦ Σαγγαρίου καὶ τοῦ ρεύματος τῆς Βοάνης λίμνης. Ἐνεκα δὲ τῆς τοιαύτης περιβολῆς ὠνομάσθη Ἀδᾶ-Παζάρ=Νησαγορά· διότι εἶναι κέντρον πρὸς τούτοις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς συναλλαγῆς τῶν περιχώρων.

Πληθυσμὸν δ' ἔχει τὸ Ἀδάπαζαρ περὶ τὰς 5300 οἰκογενείας ἢ 35 χιλιάδας ψυχῶν, ἐξ ὧν 300 Ἑλληνικαί, 2,000 Ὀθωμανικαί καὶ 3,000 Ἀρμενικαί. Ἡ Ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος κοινότης κέκτηται τετράτακτον Ἀστικὴν Σχολὴν μετὰ δύο ἢ καὶ τριῶν διδασκάλων· ἀριθμὸς μαθητῶν 120· ἔχει δὲ καὶ Παρθεναγωγεῖον μετὰ ἰδιαιτέρου Νηπιαγωγείου, εἰς ὃ φοιτῶσι μαθήτρια 70—100.

Ἐκκλησίας δ' ἔχει δύο, τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὧν ἐκάστη συντηρεῖ ἀνά ἓνα ἱερέα μετρίας μορφώσεως. Περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Ἀδάπαζαρ προκειμένου, ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐν αὐταῖς δὲν περιάγονται οἱ συνήθεις δίσκοι ἐν ὥρᾳ λειτουργίας. Ἡ ἄρσις τῶν δίσκων, καθ' ὃ λίαν εὐχαρίστως ἔμαθον, προηγήθη ἐνταῦθα καὶ αὐτῆς τῆς Κων)πόλεως. Ἡ εὐγενὴς δὲ πρωτοβουλία τοῦ μέτρου τούτου ὀφείλεται εἰς τὸν κ. Ἀνανίαν Κηλίτσογλου, τὸν καὶ ἐπίτιμον μέλος τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, καὶ τὸν κ. Πετράκη Κιουλπαπάογλου. Ἐκάστη οἰκογένεια ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτῆς καταβάλλει ἐτησίως ὑπὲρ τοῦ δίσκου ἀπὸ 10—300 γρόσια.

Ἡ ὀμιλουμένη γλῶσσα τῶν ἡμετέρων εἶναι ἡ Ὀθωμανικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ, χάρις εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὴν φιλομουσίαν τῶν

διεπόντων να κοινοτικά πράγματα, ήρξατο ήδη διαδιδόμενη ασφαλώς εν άπάσαις σχεδόν ταῖς Ἑλληνικαῖς οἰκογενείαις.

Ὁ προσηλυτισμός, ὅτε παρά τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ τῶν Παπικῶν ἐξασκούμενος, ἔκρουσεν ἐπιτηδεῖως πολλάκις τὰς θύρας καὶ τῶν ἡμετέρων, ἀλλ' οὔτοι ἐτήρησαν εὐτυχῶς περιφρονητικὴν σιγὴν. Ὑπάρχει ὁμως μεγαλοπρεπὴς καὶ πολὺ καλῶς κατηρητισμένη σχολὴ τῶν Διαμαρτυρομένων, ἣτις οὐκ ὀλίγους προσηλύτους ἀρρθεῖ ἐκ τῶν Ἀρμενίων τοῦ Ἀδάπαζαρ.

Ἐν Ἀδάπαζαρ ὑπάρχουσι καὶ 4 Ἑλληνες ἰατροὶ μετὰ δύο Ἑλληνικῶν φαρμακείων, ἣτοι τοῦ κυρίου Γεωργίου Πασχαλίδου καὶ τοῦ ἐκ Καισαρείας κ. Προδρομίδου.

Ἡ ἐγχώριος βιομηχανία ἀκμάζει ἐν μεγάλῳ βαθμῷ. Ἡ δὲ γεωργία, ἡ βομβηκοτροφία, τὰ ἀτμοκίνητα μεταξουργεῖα, ἡ βουτυροποιία καὶ ἡ ἄλλη σημαντικὴ ἐμπορία ἐξάγει τὰ μάλιστα τὴν γονιμότητα τοῦ εὐφόρου τούτου τόπου. Ἐπίσης καὶ ὁ μέγας ὑδρόμυλος τοῦ Ἀδάπαζαρ, ὁ ἀλέθων κατὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀπὸ 400—500 κοιλὰ σίτου, ἀνήκων δὲ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς κ. Α. Κηλίτσογλου καὶ Ἐλευθεριάδην, ἀποτελεῖ λίαν χαρακτηριστικὸν τοῦ τόπου ἐπιχείρημα.

Τὸ Ἀδάπαζαρ ἔνεκα τῆς πληθύος τῶν κωνώπων δύναται νὰ ἀποκληθῆ ἄνευ ὑπερβολῆς πόλις τῶν κωνώπων. εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ φιλοξενουσά με οἰκία τοῦ κ. Κηλίτσογλου εἶχε λάβει πάντα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα, ἵνα μὴ με ἐνοχλήσωσιν ἐν ὥρᾳ τοῦ ὕπνου. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ σμῆνος ἐξ αὐτῶν ἐπλησίαζέ με μετὰ λεπτοτάτου μὲν μουσικοῦ μέλους ἀλλὰ καὶ μετὰ ὀξυτάτου κέντρου, ἴσως διότι ὠφείλον ὡς συλλογεὺς δημοτικῶν ᾠσμάτων νὰ γράψω καὶ τοὺς ἐκκωφωτικοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς αὐτῶν συναυλίας.

Περιερχόμενος τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς τοῦ Ἀδάπαζαρ πολλὰ τὰ ἀξιοπερίεργα παρετήρησα. Τὸ πλῆθος ἰδίᾳ τῶν βωδαμαξῶν καὶ τὰ παντοῖα γένη τῶν ζώων καταλείπουσιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ξένου ἐντυπώσεις περιέργους. Ἐνιαχοῦ δὲ ἠναγκαζόμεν νὰ περιπατήσω ἀνερχόμενος ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀμαξῶν. Περιερχόμενος τὴν ἀγορὰν ἤκουσα καὶ τὴν ἰσχυρὰν φωνὴν δημοσίου τινὸς κήρυκος, ὅστις ἐκήρυττε τῷ λαῷ, ὅτι εἰς τὰς «δύο ἢ ὥρα θὰ γίνῃ θέατρον καὶ ὅποιος θέλει νὰ ὑπάγῃ».

Ἡ τύχη ἐν Ἀδάπαζαρ οὐδόλως με ἠνύνησεν, ἵνα δυνηθῶ νὰ γράψω καὶ τινὰ ἐγχώρια δημοτικὰ ᾠσματα, ἔστω καὶ ἀλλογλώσως παρά τῶν ἡμετέρων ἀδόμιστα. Αἰτία δὲ τῆς ἀπραξίας μου ταύτης ὑπῆρξεν ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ καλοῦ καὶ ἠγαπημένου ἱερέως τῆς Κοινότητος, τοῦ ἐκ Φουντουκλίων Παπαϊωάννου. Θάνατος ἱερέως ἢ καὶ διδασκάλου ἐν Βιθυνίᾳ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καθόλου, εἶναι

μέγα τι καὶ σημαντικὸν γεγονός. Πάντες οἱ κάτοικοι τὸν θάνατον τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ διδασκάλου ἐκλαμβάνοντες ὡς θάνατον προσφιλεστάτου οἰκογενειακοῦ προσώπου συμμερίζονται τοῦ πένθους παντήμως. Εὐτυχῆ τὰ ἔθνη τὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν διὰ τοιαύτης περιβάλλοντα τιμῆς καὶ ὑπολήψεως.

Ἡ κηδεῖα τοῦ αἰοιδίου ἱερέως ἐγένετο μεγαλοπρεπεστάτη καὶ ἐπιβλητικωτάτη. εἶχον προσέλθει πλεῖσθ' ὅσοι ὁμογενεῖς καὶ ἐκ τῶν πλησιοχώρων ἀκόμη, ὅπως ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τοῦ νεκροῦ. Ἐγὼ δὲ κατ' ἀνάγκην ἐτέθην εἰς παντελεῖ ἀπραξίαν, διότι οἱ κάτοικοι ἔνεκα τοῦ γενικοῦ πένθους εἰς οὐδὲν ἠδύναντο νὰ μοι φανῶσι χρήσιμοι. Ἄν δ' οὔτοι ἐθρήνων τὸν ἀποθανόντα ἱερέα αὐτῶν, ἐγὼ ἐθρήνων καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ χρόνου, ὅστις παρήρχεται χωρὶς νὰ δυνηθῶ ἐκ τῆς λήθης καὶ τοῦ βεβαίου θανάτου νὰ περισώσω ἢ νὰ ἀναστήσω οὔτε μίαν δημοτικὴν μελωδίαν. Ἐν τοιαύτῃ ἀπραξίᾳ διατελῶν ἐσκέφθην νὰ ἐπισκεφθῶ τοῦλάχιστον τὴν τετράωρον ἀπέχουσαν κωμόπολιν Φουντουκλιά. Ἀλλὰ φίλοι τινὲς ἀπέτρεψάν με λέγοντες, ὅτι οἱ ἱερεῖς, οἱ διδασκαλοὶ καὶ οἱ λοιποὶ πρῶχοντες τῆς κωμοπόλεως ἐν σώματι εὐρίσκοντο ἐν Ἀδάπαζαρ διὰ τὴν κηδεῖαν.

Φουντουκλιά

Τὰ Φουντουκλιά βορείως τοῦ Ἀδάπαζαρ κείμενα καὶ ἀπέχοντα αὐτοῦ 4—5 ὥρας εἶναι κωμόπολις ἀριθμοῦσα 260 Ἑλληνικὰς ὀρθόδοξους οἰκογενείας, λαλούσας τὴν Ἀρμενικὴν ἐν τῷ κοινῷ βίῳ, ἐν δὲ τῇ σχολῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἰσχύει ἡ Ἑλληνική.

Ἡ κωμόπολις συνίσταται ἐκ τεσσάρων τμημάτων

τοῦ Κινιάρκιοι	ἐξ 80 οἰκογενειῶν καὶ μιᾶς ἐκκλησίας,	
τοῦ Λεβένκιοι	ἐκ 40 »	} καὶ μιᾶς ἐκκλησίας
τοῦ Παπάζκιοι	ἐξ 80 »	

καὶ τοῦ Ἀσάκιοι » 60 οἰκογενειῶν, ἐξ ὧν 15 Ἀρμενικαί.

Ἡ κωμόπολις ἐκκλησιαστικῶς μὲν ὑπάγεται τῷ μητροπολίτῃ Χελκηδόνας, πολιτικῶς δὲ τῷ μουτεσαρίφῃ Νικομηδείας.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΚΩ, ΛΕΡΟΥ ΚΑΙ

Όνομα Πόλεως ἢ Χωρίου	Κάτοικαι			Ἐκκλησῖαι	Ἱερεῖς Ὁρθόδοξοι		Ἀρρεναγωγεία			
	Ἕλληνες	Τούρκοι	Ξένοι		Παιδευ- μένοι	Ἀπαιδευ- τοί	Ἀριθ. Σχολείων	Ἀριθ. Τάξεων	Ἀριθ. Διδασκάλ.	Ἀριθ. Μαθητῶν
Κῶς	2944	2845 ¹	—	2 ²	—	5	1 ³	7	5	120
Ἀσφεντιοῦ ⁴	1967	—	—	5	—	5	2	8	2	120
Πηλί	1183	108 ⁵	—	2	—	4	1	4	1	60
Ἀντιμάχεια	2000	—	—	2	—	3	1	4	2	140
Καρδάμενα	600	—	—	1	—	1	1	4	1	40
Κέφαλος	1405	—	—	1	—	3	1	3	1	60
Λέρος	7500	—	—	6	2	5	1	6	7	330
Ἀστυπάλαια	1300	—	—	4	—	4	2	7	4	142
Κάλυμνος	18500	—	—	18	—	40	7 ⁷	33	21	123
Πάτμος ⁹	4000	—	—	14	30 ⁸	—	3	4	10	120

¹ Ὑπάρχουσι καὶ 920 ἐπήλυδες ἐκ Κρήτης Τούρκοι.

² Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐκκλησίαι ἐν Κῶ, ὧν ἡ μία ὑπόγειος μετὰ διακοσμήσεων ἐκ ξύλου ἀρχαίων.

³ Ὑπάρχει καὶ ἀρτισύστατον νηπιαγωγεῖον μετὰ νηπιαγωγῶ καὶ 140 νηπίων.

⁴ Δύο συνοικίαι Ἀσώματος καὶ Λαγοῦδι

⁵ Ἀποτελοῦσιν ἰδιαίτερον συνοικισμόν ἐν Κονιαριᾷ.

⁶ Ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ ὑπάρχει καὶ νηπιαγωγεῖον.

⁷ Τὸ ἐν τῶν Ἀρρεναγωγείων εἶνε ἡμιγυμνάσιον μετὰ 3 τάξεων 4 καθηγητῶν καὶ 85 μαθητῶν.

ΚΑΛΥΜΝΟΥ. ΝΗΣΟΣ ΠΑΤΜΟΣ

Παρθεναγωγεία				Προϋπολο- γισμὸς Σχολείων	Σχολεῖα ξένα		Φοιτῶσιν Ἑλληνόπ. εἰς τὰ ξένα Σχολεῖα καὶ πόσοι;		
Ἀριθ. Σχολείων	Ἀριθ. Τάξεων	Ἀριθ. Διδασκα- λιστῶν	Ἀριθ. Μαθη- τῶν	Ἀρρενα- γωγεία	Παρθεν- αγωγεία	Τουρκικά	Προσλη- τιστικά	Τουρκικά	Προσλη- τιστικά
1	4	2	100	160	70	3			
1	3	1	50	45	20				
1	3	1	50	20	10				
—	—	—	—	40	—				
—	—	—	—	20	—				
—	—	—	—	15	—				
1 ⁶	6	7	250	473	427				
—	—	—	—	110	—				
2	6	6	400	800	150				
2	8	2	100	140	70				

⁸ Ἐκ τούτων 14 ἱερουργοῦσιν ἐν ἐνορίαις.

⁹ Ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ 1900 Ἱεροδιδασκαλεῖον, διευθυνόμενον νῦν ὑπὸ τοῦ Σεβασμ. Θεοαΐδος κ. Γερμανοῦ, ἐν ᾧ διὰ τετραετοῦς φοιτήσεως οἱ μαθηταὶ καταρτίζονται ὡς διδάσκαλοι ἅμα καὶ ἱερεῖς. Πάντες οἱ μαθηταὶ οἰκότροφοι εἰσὶν, πληρώνοντες ὡς τροφεῖα ἑτησίως 10 ὀθωμ. λίρας, ἀνέρχονται δὲ εἰς 75 ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων αὐτῆς καπαγόμενοι. Διδάσκουσιν ἐν αὐτῷ ἑπτὰ καθηγηταί.

ΠΡΟΝΟΙΑ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Γνωστόν εἶνε ὅτι πλεῖστα τῶν πνευματικῶν τέκνων τοῦ Μητροπολίτου Καισαρείας ἀποδημοῦσιν ἐκ Καππαδοκίας πρὸς τὰ παράλια πρὸ πάντων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης, ἰδίᾳ δὲ εἰς Κ)πολιν, Σμύρνην, Ἀμισόν καὶ Ἀδανα, ἐντεῦθεν δὲ καὶ αἰ πρὸς συντήρησιν τῆς Μητροπόλεως Καισαρείας πρόσοδοι ἠλαττώθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὅστε προβληματικὴ κατέστη ἡ ἀξιοπρεπὴς συντήρησις τῆς πρώτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μητρικὴν λαβοῦσα πρόνοιαν συνέστησεν εἰς τὰ εὐσεβῆ τέκνα τῆς ἐνδόξου Ἐκκλησίας τῆς Καισαρείας, ἅτινά εἰσι διεσπαρμένα εἰς τὰς ἀνωτέρω εἰρημέναις πόλεις καὶ εὐημεροῦσιν εὐτυχῶς, ὅπως ἀναλάβωσι τὸ ἱερόν καθήκον τῆς ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεως τοῦ πρώτου τῆ τάξει καὶ τῆ ἱστορικῆ σπουδαιότητι θρόνου τῆς ὀρθοδοξίας! Πεποίθαμεν δὲ ὅτι ἡ φωνὴ τῆς φιλοστόργου Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας θὰ εὖρη προθύμους πρὸς τὸ εὐγενές τοῦτο ἔργον τοὺς εὐσεβεῖς ἀπογόνους τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τῶν Γρηγορίων.

ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΛΕΙΨΑΝΟΝ ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΞΕΝΗΣ

Μετὰ χαρᾶς ὁ «Ἐενοφάνης» γνωρίζει τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν εὐδοκιμώτατα διευθύνων τὰ ἐκπαιδευτήρια Μυλάσων τῆς Καρίας καὶ πολυτιμοτάτας παρασχών τῆ παιδείᾳ καὶ τῆ ὀρθοξοξία ὑπηρεσίας ἐν τῷ τμήματι τοῦτο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, φίλος δὲ ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ ἡμ. Συλλόγου, κ. Ἰωάννης Κουκούλης μετὰ πολλὰς ἀναζητήσεις ἀνκαλύψας ὅτι τὸ ἱερόν λειψάνον τῆς οσίας Ξένης, πολιούχου τῆς πόλεως Μυλάσων εὐρίσκετο ἐν Σιλυβρία, κατῶρθωσε, πλείστας πρὸς τοῦτο ἐνεργείας καταβλῶν, νὰ λάβῃ μεταβὰς εἰς Σιλυβρίαν μέρος τοῦ ἱεροῦ λειψάνου καὶ νὰ μετακομίσῃ τοῦτο εἰς Μύλασα. Τὰ τοῦ σπουδαιότητος τούτου γεγονότος, δι' οὗ θὰ ἀνκζωπυρηθῆ μεγάλως ὁ πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων ζῆλος τῶν κατοίκων τῆς Καρίας θ' ἀναγραφῶσι λεπτομερῶς ἐν προσεχεῖ τεύχει τοῦ «Ἐενοφάνους».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Υ Π Ο

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ

Περιλαμβάνουσα 1) τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἑλλήνων, 2) τὴν φιλοσοφίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ 3) τὴν φιλοσοφίαν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐπιτυνάπτονται δὲ πρὸς εὐχερεστέραν χρῆσιν τοῦ βιβλίου μνημονικὰ διαγράμματα καὶ πίνακες τῶν περιεχομένων, τῶν κυρίων ὀνομάτων, τῶν φιλοσοφικῶν ὄρων, ἔτι δὲ καὶ πίναξ χρονολογικῶς κατὰ φιλοσοφικὰς σχολὰς.

Ἐξεδόθη ἤδη ὁ πρῶτος τόμος ἐκ τυπογραφικῶν φύλλων 32 συγκείμενος καὶ τιμώμενος δραχμῶν μὲν δέκα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, φράγκων δὲ χρυσῶν δέκα ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

Ἐκτυποῦται νῦν ὁ δεύτερος τόμος ἴσος τῷ πρώτῳ κατὰ τε τὸν ὄγκον καὶ τὴν τιμὴν.

Τῷ δὲ καταβάλλοντι νῦν ἐκ μὲν τοῦ ἐσωτερικοῦ δραχμὰς δέκα πέντε (15), ἐκ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ φράγγκ χρυσᾶ δέκα πέντε (15) ἀποστέλλεται εὐθὺς μὲν ὁ ἐκδεδομένος πρῶτος τόμος μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ ἐκτυπούμενος δεύτερος, ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀμφοτέροι.

Πᾶσα παραγγελία ἀπευθύνεται πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην, Ἀθήνας, ὁδὸς Τρικούπη 47.

Τοῦ περιοδικοῦ τὴν μὲν διεύθυνσιν ἔχει ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης, καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, τὴν δὲ περὶ τὴν ἔκδοσιν ἐπιμέλειαν ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου κ. Κωνσταντῖνος Γ. Λαμέρας, ἰατρός.

Διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ περιοδικὸν ἀπευθυντέον πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ, ὁδὸς Τρικούπη, 47 Ἀθήνας.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ

- 1) Τὸ περιοδικὸν ἐκδίδεται κατὰ μηνιαῖα τεύχη ἐκ τριῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος τυπογραφικῶν φύλλων καὶ 2 εἰκόνων τιμᾶται δὲ, ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ δραχμῶν ἕξ, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ φράγκων χρυσῶν ἕξ.
 - 2) Ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιεύονται φιλοσοφικά, θρησκευτικά, παιδαγωγικά, ἐκπαιδευτικά, παλαιολογικά, ἀρχαιολογικά, ἱστορικά, γεωγραφικά, γλωσσικά, καὶ καθόλου διατριβαὶ ὡς τὰ πᾶσι σχέσιν πρὸς τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἔχουσαι.
 - 3) Ἀναγγέλλονται μετὰ βιβλιοκρισίας διὰ τοῦ περιοδικοῦ τὰ νέα συγγράμματα, ὧν διπλοὺν ἀντίτυπον πέμπεται τῷ Συλλόγῳ.
 - 4) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται πρὸς πᾶν ἄλλο ἡμεδαπὸν ἢ ἀλλοδαπὸν.
 - 5) Τὰ τοῦ Συλλόγου μέλη λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν ἀντὶ τῆς ἡμισείας τιμῆς.
 - 6) Αἱ πρὸς δημοσίευσιν διατριβαὶ καὶ πᾶσα αἴτησις ἀφορῶσα εἰς τὸ περιοδικὸν ἀπευθύνονται πρὸς τὴν διεύθυνσιν.
-